

t. 663

J. 11 746

POLSKI PRZEMYSŁ BUDOWLANY

ROK V

NR. 5

PARYŻ
Plac Alma.

Pomnik Adama Mickiewicza,
dłuta Bourdella.

Górnośląskie Towarzystwo Przemysłowe

WARSZAWA, SEWERYNÓW 3.
Tel. 221-44, 247-54, 247-66. Skr. tel. GETEPE

wykonuje **budynki i magazyny
fabryczne o konstrukcji
żelaznej i żelbetowej, budowle
inżynierskie, budynki
mieszkalne.**

101

Instalacje elektryczne

siły, światła, telefonów, sygnalizacji, piorunochronów i t. d.

WYKONYWA SOLIDNIE

BIURO ELEKTROTECHNICZNE

S. ZYGADŁO i W. LEGOTKE

INŻYNIEROWIE

WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 72, tel. 76-73.
PROJEKTY I KOSZTORYSY — BEZPŁATNIE.

30

BIURO TECHNICZNE

Zajączkowski, Szewczykowski i S-ka

INŻYNIEROWIE

Ogrzewanie centralne,
Wodociągi i kanalizacje.

Pralnie, Łaźnie

Kuchnie parowe, Suszarnie,
Odkurzania, Dezynfekcje.

WARSZAWA
ŚLISKA Nr. 9

PROJEKTY. KOSZTORYSY.

TEL. 165-12,
„ 89-12.

25

POLSKI PRZEMYSŁ BUDOWLANY

ROK V.

M A J

Nr. 5

REDAKCJA I ADMINISTRACJA: Warszawa, Wspólna 7, tel. 150-01 i 54-81. Konto czekowe P.K.O. 7162.
ODDZIAŁY: Śląski, Katowice, ul. Jagiellońska 5/I; Łódź, Gdańska 29, tel. 42-78; Wilno, Mickiewicza 22, m. 8, tel. 14-05;

Redaktor naczelny i odpow.: TADEUSZ JAN ŻMUDZIŃSKI. Wydawca: Polskie Biuro Wydawnicze „Kresy” W. GUZOWSKI

Prenumerata wynosi: w kraju kwartalnie — 6 zł., półrocznie — 12 zł., rocznie — 24 zł. z przesyłką.

Zagranicą: rocznie — 28 fr. szw., albo — 6 dol. z przesyłką pocztową. Cena zeszytu niniejszego zł. 2.—

Ceny ogłoszeń: strona 300 zł., pół strony 150 zł., ćwierć str. 100 zł., okładka IV str. 800 zł., II str. 500 zł., III str. 350 zł.
Ogłoszenia w dziale branż za wiersz milimetrowy (w 1 szp.) — 1 zł. Ogłoszenia przed branżami i opisowe 500 zł. str.

WARSZAWA.

Gmach Sztabu Generalnego na pl. Józefa Piłsudskiego.

Zeszyt niniejszy (5) „Polskiego Przemysłu Budowlanego” zawiera następujące artykuły:

O współczynnikach budownictwa mieszkaniowego, Ludwik Korwin-Piotrowski; „Polski Przemysł Budowlany” o Po wszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu; Zagadnienia budownictwa nowoczesnego, inż. Czesław Lewiński; Oświetlenie w nowoczesnych budowlach, inż. Artur Gross; Przebudowa gmachu Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (wywiad z p. arch Stanisławem Miecznikowskim), J. R.; Roboty mularskie, Got.; Potrzeby szkolnictwa zawodowego na Wołyniu; Jeszcze o „Heraklicie” jako budulcu idealnym, G. Piotrowski; Czego się powinno wymagać od wzorowej betoniarki? J. W.; Osadnik syst. „Bios” do wód ściekowych, inż. A. Około-Kuśak; Z rynku materiałów budowlanych; Kronika budowlana; Dział branż i ogłoszeń.

O współczynnikach budownictwa mieszkaniowego.

W artykułach poprzednich poruszaliśmy już sprawę opieki Rządu nad budownictwem mieszkaniowym, która miała na celu niesienie pomocy obywatelom w osiągnięciu własnego dachu nad głową, a tem samem zabezpieczeniu bytu na starość.

Przyczyniając się w 90% do pokrycia kosztów budowy, Państwo staje się współwłaścicielem własności prywatnej aż do czasu zupełnego umorzenia udzielonej pożyczki. Stąd — jak już poprzednio nadmienialiśmy — płynie bezsporne prawo kontroli, począwszy już od kosztorysu. Ten ostatni winien być ściśle przystosowany do celu, obejmując mieszkania 1-o, 2-u i 3-y pokojowe z kuchnią oraz łazienką, względnie wanną, o ile budżet użytkownika na to pozwala, a więc bez nakładania przymusu. Kosztorys winien przewidywać wszystkie koszty, związane z budową i eksploatacją lokali, i wtedy tylko może stanowić podstawę do wymiaru pomocy w myśl ustawy o rozbudowie miast (10%).

Zadanie ustawodawstwa mieszkaniowego winno polegać na tem, aby cały proces budowania ujęty był w karby dyscypliny, umożliwiającej szybko i solidnie wznoszenie domów, a więc i przyspieszenie konwersji kosztownego kredytu krótkoterminowego na tańszy kredyt długoterminowy. Opiekę nad budownictwem mieszkaniowym sprawują dwa Ministerstwa: Robót Publicznych i Spraw Wewnętrznych. Doświadczenie wykazało, że najlepsze intencje tych władz niezawsze idą po linii interesów budownictwa. Tak np. suma zasiłków, wypłacanych bezrobotnym (100.000 a 5 zł. dziennie, czyli na rok 182.500.000 zł.), mogłaby bardzo wydatnie popchnąć naprzód budowę mieszkań, którą właśnie okalawia jako kłapa bezpieczeństwa dla strąkowiczów i t. p.

Podobną nieudałą „reformą” jest dla Ministerstwa Spraw Wewnętrznych przepis o przymusowej przynależności każdej spółdzielni do Związku Rewizyjnego. Że rewizje są pożądate i konieczne — to nie ulega wątpliwości, jednak doświadczenie poucza, że sama przynależność do Związku Rewizyjnego nie daje jeszcze rękąmi prawidłowego działania danej spółdzielni i w każdym poszczególnym wypadku zachodzącej potrzeby sprawdzenia stanu gospodarki u członka Związku spółdzielni, Komitet Rozbudowy oraz Bank Gospodarstwa Krajowego wysyłają do przeprowadzenia badań na miejscu swoich inżynierów i buchalterów, którzy dokonywują tych czynności samodzielnie, nie domagając się nawet protokołu ostatniej rewizji Związku Rewizyjnego, gdyż protokół ten, sporządzony nie przez fachowców budowlanych, nie ma w oczach wspomnianych komisarzy wartości dokumentu.

Poco tedy istnieje Związek Rewizyjny?

Ostatecznie możnaby nie dociekać jego przeznaczeń, gdyby nie mały szkopał. Każda spółdzielnia wnosi temu Związkowi 50 groszy miesięcznie za członka, budującego mieszkanie. Spółdzielnia Stowarzyszenia Mieszkaniowego Urzędników Państwowych liczy 950 członków. Na wypadek podjęcia budowy mieszkań przez wszystkich tych członków jednocześnie, opłata na rzecz Związku Rewizyjnego wynosiłaby 5.700 złotych rocznie, zaś za czas do wykupu lokali na własność, t. j. za lat 20, urosłaby do sumy 114.000

złotych — za sporządzenie dwudziestu protokołów o walorze akademickim!

Jest to — jak widzimy — niczem nieuzasadniony podatek, który obciąża konsumenta już poza 10%-ami ustawowego udziału w kosztorysie budowy. Czyż nie byłoby więcej celowem powierzyć rewizję Spółdzielni samemu Komitetowi Rozbudowy i Bankowi Gospodarstwa Krajowego, lub, jeśli chodzi o kontrolę społeczną, przyjąć zasadę jednorazowego wynagrodzenia za dokonanie rewizji, oczywiście na zgoła odmiennych, niż dotychczasowe, przesłankach.

Należy jasno uświadomić sobie, co jest istotnem zadaniem rewizji.

Sądzę, że zadanie to polegać winno na odzwierciadleniu całości kształtu gospodarki i stanu finansowego danej budowy, nie zaś na czczej formalności zapisania komunałów, nic nie mówiących i nikomu na nic niepotrzebnych. Dotychczasowa działalność Związku Rewizyjnego nie przejawiała żadnej inicjatywy, żadnego określonego planu i nie przyniosła swoim członkom jakiegokolwiek korzyści.

Poza wspomnianymi Ministerstwami są jeszcze inne, mogące w znacznej mierze przyczynić się do potaniaenia zasadniczych kosztów budowy.

I tak Ministerstwo Rolnictwa — prócz gospodarki leśnej, bardzo blisko z budownictwem związanej — posiada rozległe torfowiska, których eksploatacja dostarczyćby mogła taniego materiału izolacyjnego.

Izolacja torfowa w Niemczech dała jak najlepsze wyniki, obniżając koszt nie tylko samej budowy domów mieszkalnych, lecz także wydatki na opał dla ich ogrzania, płyty torfowe bowiem znakomicie podtrzymują ciepłotę mieszkań. Przed paru laty zwróciliśmy się do Ministerstwa Rolnictwa (Departamentu Leśnego), z propozycją eksploataowania torfowiska Osto pod Warszawą, leżącego bezużytecznie. Warunki, podane przez Departament Leśny, były nie do przyjęcia, wobec czego cała sprawa upadła. Skarb, zawarty w bogactwie torfowem, nie przynosi Państwu żadnego pożytku, z wielką szkodą dla społeczeństwa.

Polityka taryfowa dla przewozu materiałów budowlanych kolejami państwowemi również nie idzie po linii interesów budownictwa. Taryfy te domagają się rewizji i uprzywilejowania budownictwa mieszkaniowego — jeśli już nie w całości, to przynajmniej dla grupy spółdzielczej, która nie ma możliwości odbijania się na czynszach za wynajem lokali.

Nie została również dotąd wyzyskana dziedzina materiałów budowlanych, zastępujących cegłę, a obniżających koszty budowy o 40%. Czynniki miarodajne mogłyby odegrać rolę nader wybitną, przez ujęcie w swe ręce inicjatywy wytwórstwa i obrotów.

W ogólnym zastoju budowlanym dużą winę ponosi samo społeczeństwo. Zdumiewać musi bierność ogółu wobec palącego zagadnienia posiadania własnego dachu nad głową. Jakże częste są wypadki opłacania odstępnego — za wydzierżawienie tylko, nie za prawo własności — kilkupokojowego mieszkania 10 — 15 tysięcy złotych, podczas gdy takie same mieszkanie możnaby zbudować w przeciągu roku za połowę tej sumy, już łącznie z procentami za krótkoterminowy kredyt.

Umożliwiają to spółdzielnie mieszkaniowe, prowadzone należycie, których kosztorys jest tak skon-

POWSZECHNA WYSTAWA KRAJOWA W 1929R

PLAN ZABUDOWY TERENÓW WYSTAWOWYCH

DOZNAW W GRUDNIU 1928

NACZELNY ARCHYTEKT

Flasche

1:2/0

- TEREN - A**
- 1. GŁÓWNE WSTĘPIE
 - 2. WYSTAWA GŁÓWNA
 - 3. WYSTAWA KRAJOWA
 - 4. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 5. WYSTAWA POLSKA
 - 6. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 7. WYSTAWA KRAJOWA
 - 8. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 9. WYSTAWA POLSKA
 - 10. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 11. WYSTAWA KRAJOWA
 - 12. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 13. WYSTAWA POLSKA
 - 14. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 15. WYSTAWA KRAJOWA
 - 16. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 17. WYSTAWA POLSKA
 - 18. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 19. WYSTAWA KRAJOWA
 - 20. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 21. WYSTAWA POLSKA
 - 22. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 23. WYSTAWA KRAJOWA
 - 24. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 25. WYSTAWA POLSKA
 - 26. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 27. WYSTAWA KRAJOWA
 - 28. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 29. WYSTAWA POLSKA
 - 30. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA

- TEREN - B**
- 1. WYSTAWA KRAJOWA
 - 2. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 3. WYSTAWA POLSKA
 - 4. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 5. WYSTAWA KRAJOWA
 - 6. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 7. WYSTAWA POLSKA
 - 8. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 9. WYSTAWA KRAJOWA
 - 10. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 11. WYSTAWA POLSKA
 - 12. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 13. WYSTAWA KRAJOWA
 - 14. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 15. WYSTAWA POLSKA
 - 16. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 17. WYSTAWA KRAJOWA
 - 18. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 19. WYSTAWA POLSKA
 - 20. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA

- TEREN - C**
- 1. WYSTAWA KRAJOWA
 - 2. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 3. WYSTAWA POLSKA
 - 4. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 5. WYSTAWA KRAJOWA
 - 6. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 7. WYSTAWA POLSKA
 - 8. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 9. WYSTAWA KRAJOWA
 - 10. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 11. WYSTAWA POLSKA
 - 12. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 13. WYSTAWA KRAJOWA
 - 14. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 15. WYSTAWA POLSKA
 - 16. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 17. WYSTAWA KRAJOWA
 - 18. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 19. WYSTAWA POLSKA
 - 20. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA

- TEREN - D**
- 1. WYSTAWA KRAJOWA
 - 2. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 3. WYSTAWA POLSKA
 - 4. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 5. WYSTAWA KRAJOWA
 - 6. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 7. WYSTAWA POLSKA
 - 8. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 9. WYSTAWA KRAJOWA
 - 10. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 11. WYSTAWA POLSKA
 - 12. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 13. WYSTAWA KRAJOWA
 - 14. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 15. WYSTAWA POLSKA
 - 16. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 17. WYSTAWA KRAJOWA
 - 18. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 19. WYSTAWA POLSKA
 - 20. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA

- TEREN - E**
- 1. WYSTAWA KRAJOWA
 - 2. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 3. WYSTAWA POLSKA
 - 4. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 5. WYSTAWA KRAJOWA
 - 6. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 7. WYSTAWA POLSKA
 - 8. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 9. WYSTAWA KRAJOWA
 - 10. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 11. WYSTAWA POLSKA
 - 12. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 13. WYSTAWA KRAJOWA
 - 14. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 15. WYSTAWA POLSKA
 - 16. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
 - 17. WYSTAWA KRAJOWA
 - 18. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
 - 19. WYSTAWA POLSKA
 - 20. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA

- TEREN - E**
- 1. ADMINIST. BUDYSA P.W.M.
 - 2. PREZYD. CENTRALNY
 - 3. PREZYD. KRAJOWY
 - 4. PREZYD. MIĘDZYNARODOWY
 - 5. PREZYD. POLSKA
 - 6. PREZYD. CUDZOKRAJOWA
 - 7. PREZYD. KRAJOWY
 - 8. PREZYD. MIĘDZYNARODOWY
 - 9. PREZYD. POLSKA
 - 10. PREZYD. CUDZOKRAJOWA
 - 11. PREZYD. KRAJOWY
 - 12. PREZYD. MIĘDZYNARODOWY
 - 13. PREZYD. POLSKA
 - 14. PREZYD. CUDZOKRAJOWA
 - 15. PREZYD. KRAJOWY
 - 16. PREZYD. MIĘDZYNARODOWY
 - 17. PREZYD. POLSKA
 - 18. PREZYD. CUDZOKRAJOWA
 - 19. PREZYD. KRAJOWY
 - 20. PREZYD. MIĘDZYNARODOWY
 - 21. PREZYD. POLSKA
 - 22. PREZYD. CUDZOKRAJOWA
 - 23. PREZYD. KRAJOWY
 - 24. PREZYD. MIĘDZYNARODOWY
 - 25. PREZYD. POLSKA
 - 26. PREZYD. CUDZOKRAJOWA
 - 27. PREZYD. KRAJOWY
 - 28. PREZYD. MIĘDZYNARODOWY
 - 29. PREZYD. POLSKA
 - 30. PREZYD. CUDZOKRAJOWA

- 31. WYSTAWA KRAJOWA
- 32. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
- 33. WYSTAWA POLSKA
- 34. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
- 35. WYSTAWA KRAJOWA
- 36. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
- 37. WYSTAWA POLSKA
- 38. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
- 39. WYSTAWA KRAJOWA
- 40. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
- 41. WYSTAWA POLSKA
- 42. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
- 43. WYSTAWA KRAJOWA
- 44. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
- 45. WYSTAWA POLSKA
- 46. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA
- 47. WYSTAWA KRAJOWA
- 48. WYSTAWA MIĘDZYNARODOWA
- 49. WYSTAWA POLSKA
- 50. WYSTAWA CUDZOKRAJOWA

Arch. naczelny Roger Sławski (Poznań) i arch. Jerzy Müller (Poznań). Plan sytuacyjny zabudowy P. W. K. w Poznaniu.

struowany, aby konsument wpłacił 10% od *minimalnych* kosztów budowy. Nie znaczy to bynajmniej, że chodzi o tandetę — przeciwnie: niezamożny człowiek musi mieć mieszkanie mocnej konstrukcji, suche, ciepłe, dogodne, a jednocześnie tanie w swej eksploatacji.

Ażeby ideał ten osiągnąć, musimy wziąć pod uwagę jedynie wydatki konieczne i umieć unikać kosztów, które nie są nieodzowne. Więc solidna budowa z cegły na stropach kleinowskich z żelaznymi belkami, by wykluczyć niebezpieczeństwo grzybka, które już w pierwszych latach musiałoby spowodować remont kapitalny, przekraczający ramy budżetu użytkownika.

Ten ostatni winien wiedzieć, jaką sumę (stanowiącą 10% kosztorysu) ma wpłacić od razu, ile będzie płacił po zajęciu mieszkania miesięcznie, na umorzenie długu, zaciągniętego na budowę i ile wyniosą dodatkowe koszty administracji, remontu i konserwacji.

Taką listę, która nazywa się kluczem budowy, obowiązanym jest sporządzić Zarząd Spółdzielni, a wtedy każdy jej członek będzie miał jasny przegląd, ile i na co wpłaca, która to orientacja zachęci go niewątpliwie do celowego lokowania swych oszczędności.

Prawidłowy kosztorys winien zatem uwidocznić, ile kosztuje:

- 1) budowa domu;
 - 2) kanalizacja, wodociąg, gaz i elektryczność;
- w planie winny być podane:

3) objętość lokali (kubatura), która musi odpowiadać zasadom nowoczesnej higieny, ustalonym na ostatnim międzynarodowym zjeździe higienistów w rozmiarze po 20 m³ na osobę dorosłą i po 10 m³ na dziecko;

4) wykorzystanie odpowiednie płaszczyzn i przestrzeni przez umieszczenie szaf w ścianach, wanien pod stołami kuchennymi i t. p.;

5) ustawienie pieców o najmniejszym paliwie ze zdolnością zatrzymywania ciepła do 20 godzin;

6) instalacja gazowa w kuchniach o wielkiej wydajności z oszczędnym zużyciem gazu;

7) założenie wspólnego radja o jednej antenie i kontaktowych połączeniach sieci, rozprowadzonej po wszystkich pokojach;

8) normalizacja wszystkich części budowy, wykonanych z drzewa (drzwi, okien i t. p.).

Na powyższych zasadach zbudowany został dom Stowarzyszenia Mieszkaniowego Urzędników Państwowych pod Nr. 6 przy ul. Marymonckiej. Urządzenia wewnętrzne przeprowadziła firma „Meghom”, budowę wykonała zaszczytnie znana firma „Żelazo-Beton”.

W końcu wypada zaznaczyć, że najważniejszym czynnikiem w budownictwie mieszkaniowym jest sprężysta administracja, która winna dokładać starań, aby budowę domu przeprowadzić o ile możliwości w przeciągu jednego sezonu i w ten sposób przejść jak najprędzej z kredytu krótkoterminowego na długoterminowy.

Ludwik Korwin-Piotrowski

„Polski Przemysł Budowlany” o Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu.

Zarówno prasa polska jak i zagraniczna rozbrzmiewa pochwałami dla Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu. W zamieszczanych codziennie na łamach pism wzmiankach i artykułach z kolejnymi opisami poszczególnych działów Wystawy dźwięczy nuta szczerego podziwu i gorącego uznania dla tego pokazu naszej gospodarki społecznej, unaoczniającego stan zasobów materialnych oraz rozwój wytwórczości i wysoki poziom kultury.

„Polski Przemysł Budowlany” przygotowuje — jak to już wspomnieliśmy w zeszycie kwietniowym — specjalną monografię o Wystawie poznańskiej, poświęcając z tytułu swego powołania najwięcej miejsca budownictwu polskiemu.

Nad pracą tą, w której biorą udział najwybitniejsi przedstawiciele nauki, sztuki i przemysłu, objęli łaskawie protektorat Pan Minister Robót Publicznych Inż. Jędrzej Moraczewski i Pan Minister Komunikacji Inż. Alfons Kühn.

„Album Budownictwa Polskiego” — tak nazywać się bowiem będzie wspomniane nasze wydawnictwo — ma na celu zaznajomienie swoich i obcych z całokształtem zagadnień, związanych z dziedziną budowania w Polsce, zarówno w przeszłości, jak i obecnie. Treść bogatą zdobić będą artystycznie wykonane ilustracje, zdjęcia fotograficzne, portrety wybitnych architektów, budowniczych i przemysłowców, którzy szczególnie zasłużyli się około rozwoju budownictwa polskiego, dalej plany, rysunki, szkice i t. p.

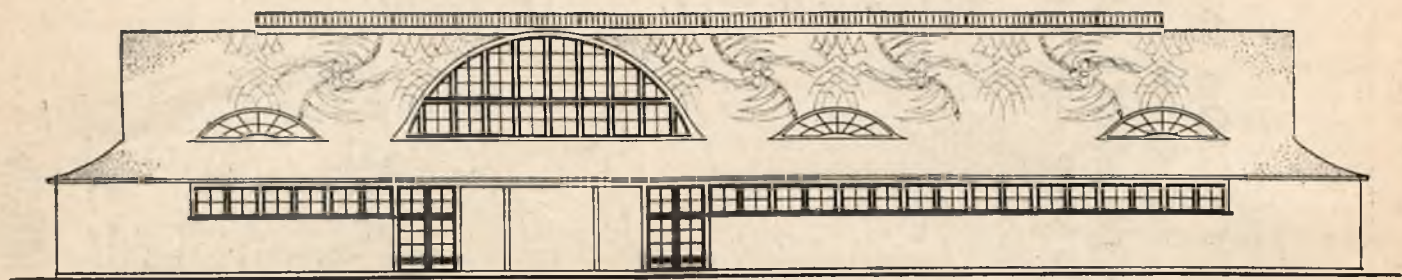
Wstęp ogólny, tytuły i streszczenia artykułów oraz podpisy, objaśniające ilustrację, podane zostaną w czterech językach: polskim, francuskim, angielskim i niemieckim — gwoli jak największemu zainteresowaniu wydawnictwem gości zagranicznych, zwiedzających Wystawę i uprzywilejowania każdemu z nich głównych informacji, zawartych w „Albumie”.

„Album” znajdzie się w kioskach Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu w okresie najbardziej ożywionej frekwencji, w czasie zbiorowych wycieczek z Ameryki, Francji, Belgii, Włoch, Niemiec, państw Skandynawskich i in., a więc w porze najodpowiedniejszej do jak największego rozpowszechnienia publikacji.

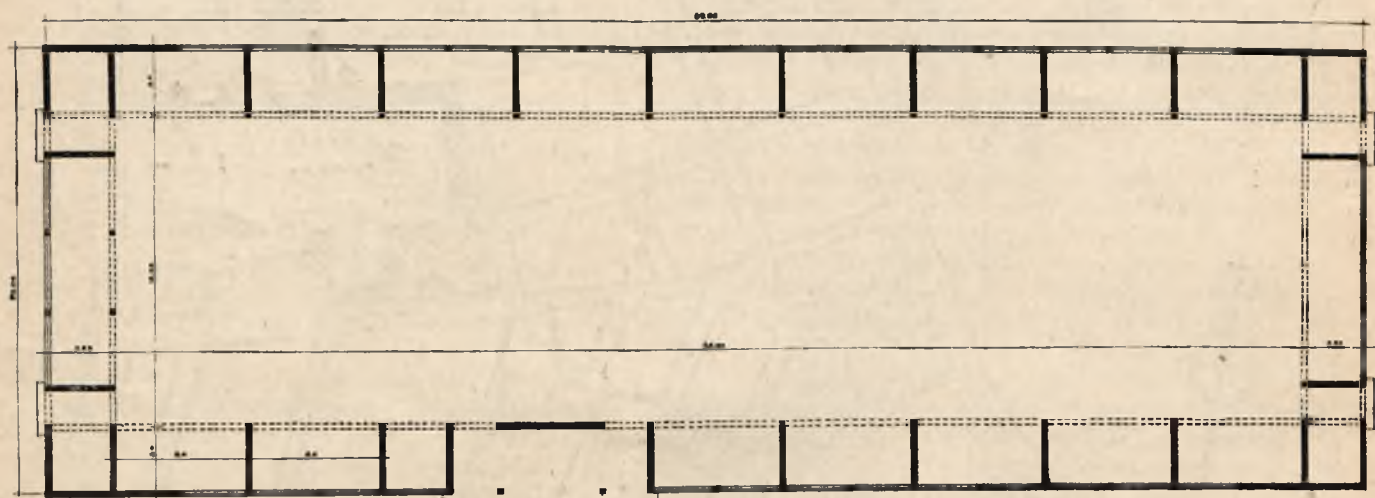
Wszystkich W. W. P. P. Profesorów Architektury, Architektów, Inżynierów, Budowniczych i Przemysłowców budowlanych, którzy z przyczyn, od nas niezależnych (niedokładności adresu, omyłki w ekspedycji i t. p.) nie otrzymali dotychczas pisemnego zaproszenia do wzięcia udziału w opracowaniu omawianego „Albumu” przez napisanie artykułu dowolnej treści, bądź z historii budownictwa w Polsce, bądź też na temat obecnego jego stanu, rozwoju i widoków na przyszłość, — prosimy niniejszem jak najuprzejmiej, by zechcieli łaskawie poprzeć nas Swem piórem i nadesłać Swe uwagi, spostrzeżenia, czy też studia do 30 czerwca b. r., pod adresem redakcji „Polskiego Przemysłu Budowlanego” (Warszawa, Wspólna 7).

Pożądane są artykuły objętości 150 — 500 wierszy.

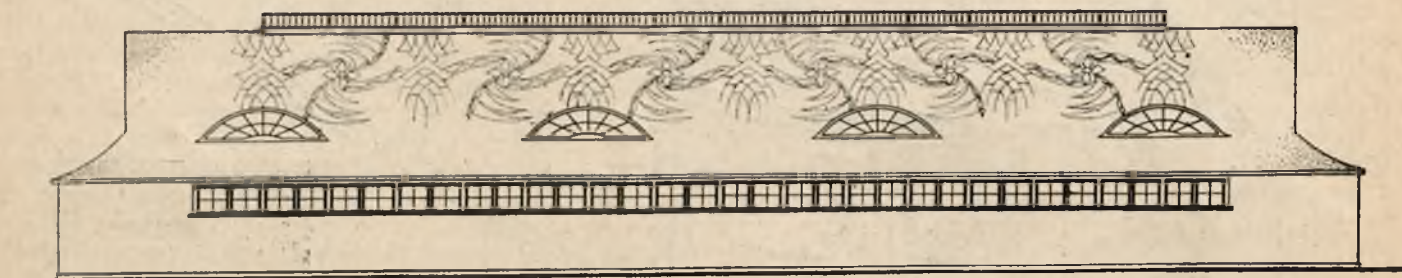
HALA PRZEMYSŁOWA BUDOWLANEGO NA POW. WYST. KR.

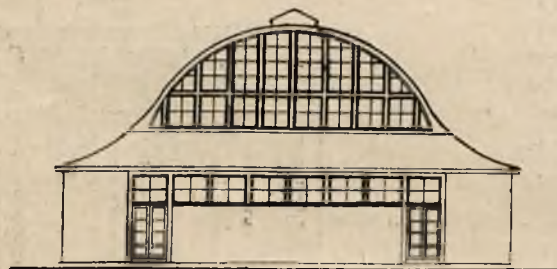
WIDOK OD STRONY PODWÓRZA WEWNĘTRZNEGO

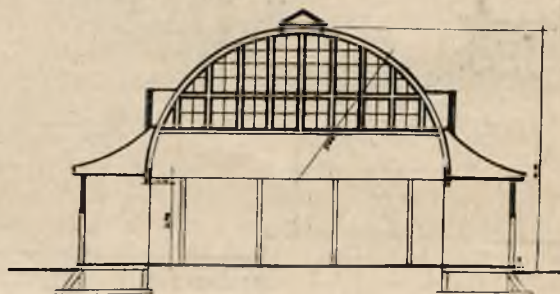
PLAN

WIDOK OD ULICY

WIDOK BOCZNY

PRZEKROJ POPRZECZNY

A. Jankowski
1928

szy pięćdziesięciogłoskowych, oraz fotografie, plany i rysunki, ilustrujące omawiany temat. Materiał ilustracyjny może być (na życzenie) zwrócony.

Laskawi nasi Współpracownicy Honorowi zechcą zawiadomić nas możliwie najwcześniej, jakiej treści i jakiej objętości artykuł, oraz ile fotografii i rysunków zamierzają nam w oznaczonym terminie (do 30 czerwca b. r.) nadesłać.

Wcześniejsze zgłoszenia mają na celu ułatwienie orientacji, które z działów „Albumu” i w jakim

stopniu zostały obsadzone, a które wymagać będą uzupełnień względnie całkowitego opracowania przez Redakcję.

Pełni ufności, że apel nasz w sprawie tak doniosłej, jak postawienie na właściwym poziomie propagandy budownictwa polskiego, nie przebrzmi bez echa wśród wysoce obywatelskich sfer, do których się zwraca, — łączymy zgóry wyrazy gorącej pouzięki i trzymamy w gotowości gościnne łamy „Albumu”.

Zagadnienia budownictwa nowoczesnego.

Budownictwo nowoczesne znamionuje dążność do prostoty. Rzeczy można nawrót do prymitywu. Uproszczenie środków i formy, przyspieszenie tempa budowy, pomniejszenie kosztów. Wszelkie krzywizny, łamance, przyczepki i przylepki zostały odrzucone. Smukłość kształtów, obtość płaszczyzn, dużo światła i przestrzeni, ciepło w zimie, chłód w lecie, nieprzenikliwość odgłosów, łatwość konstrukcji, trwałość materiału — oto wytyczne, przyświecające architekturom dzisiaj.

Przełom nastąpił przed 40 laty. Już wtedy zrozumiano, że moc ścian nie musi leżeć w ich grubości, że piękno iasad może znaleźć inny wyraz poza karjatydami i t. p. Budowa monumentalna nie musi koniecznie przynosić widza ociążałością swego wyglądu. „Dekorację” nowoczesnego domu stanowią anteny radiowe, reklamy świetlne, markizy i t. p. Innych „ornamentów” niema i nie potrzeba. Nagłość form architektonicznych dotrzymuje kroku górnym powszechnej w... kieszeni i stroju kobiecym. Muszki i plastry piękności tu i tam wyszły z mody.

Równoległe do przeobrażeń zewnętrznych szły poszukiwania i wynalazki nowych materiałów budowlanych, umożliwiających jak najdokładniejsze wcielenie pomysłów modernistycznych. Rosnące powolnie tworzywa przyczyniło się do rozwoju kompozycji, nieprzeczuwanych nawet przez poprzednie pokolenia budowniczych. Dzięki zastosowaniu żelazobetonu mamy dziś domy-laternie o całych ścianach szklanych, mamy domy, podobne do klatek papuzich i t. d.

Powstają drapacze nieba, przerastające wszystko, co kiedykolwiek dotychczas zbudowano.

Do przyspieszenia przewrotu przyczyniło się w dużej mierze budownictwo przemysłowe, z natury swej mało wrażliwe na walory estetyki. Dawniej budowano, układając jedną cegłę na drugiej — dziś parę kondygnacji powstaje niemal jednocześnie. Stąd całkowite odchylenie od pierwotnych prawideł i metod, które nie były w możności udostępnić wyniki współczesnej sztuki budowania. Gdy dawniej każdy budowniczy starał się stworzyć rzecz, świadczącą o jego samodzielności, a więc możliwie indywidualną, odbiegającą od szablonu — dziś międzynarodowe kongresy architektów ustalają ogólnie obowiązujące zasady wznoszenia budowli określonego typu.

Budownictwo nowoczesne uznaje ornamenty tylko takie, które podyktowane są istotną potrzebą, bądź objaśniając przeznaczenie danej budowli, bądź podkreślając jej charakter — jedno i drugie bez zacierania właściwego konturu. Ozdoby dla ozdoby.

bez rzeczowego uzasadnienia, nie mają dziś racji bytu. Wszelką idylliczność, romantyzm i sentymentalizm, słowem: poezję, oderwaną od życia — skazano na banicję. Architekt współczesny, wybiegający myślą tworcą w podniebne szlaki, nie zapomina ani na chwilę, że sam stąpa po ziemi i że dzieła jego służyć mają przedewszystkiem wygodzie zjadaczy chleba.

Tyle o tormie.

I teraz nieco o budulcu.

Budować oszczędnie — to nie znaczy fuszować tanuotę. Przeciwnie: tania jest ta budowla, która daje rękojmię trwałości i nie wymaga większych nakładów na konserwację oraz częste remonty.

W pogoni za potanieniem kosztów budowy dokonywane są liczne eksperymenty z materiałami sztucznymi, mającymi zastąpić zasadnicze elementy cegły, arzewa i żelazobetonu. Badania laboratoryjne wypauają zazwyczaj na korzyść tych surowców. Niestety, doświadczenie praktyczne nierazuko przekresla lub obniza cenurkę, daną przez p. p. chemików. Przystępną cenę aktykułu pourazają nadmierne koszty konserwacji, różne niespodzianki, wymagające gruntownej odnowy, wreszcie krótkotrwała wytrzymałość całości. Potwierdza się tu przysłowie, które głosi, że „tanie mięso psy jedzą”.

Z powiedzianego bynajmniej jednak nie wynika, że mamy pozostać przy puściźnie po naszych przodkach i że nie należy nam poszukiwać dróg nowych, a tem mniej, że winniśmy odrzucić w czambuł zdobycze ostatniej doby.

Wśród sztucznych materiałów budowlanych nie brak bowiem wartościowych i zasługujących na rozpowszechnienie. Do rzędu tych ostatnich należą bezwątpienia **plyty z szpilek sosnowych** pomysłu architekta R. Rabięra w Berlinie.

Rok rocznie jesienią w lasach szpilkowych opada zeszkłe igliwie na ziemię. Znane od dawna są własności termiczne tego elementu, polegające na złem przewodnictwie ciepła. Dzięki temu chroni on od zimna — zimą, od gorąca latem. Używano go od najdawniejszych czasów do okrywania kopców z ziemniakami i sypania ścian ochronnych, dla zabezpieczenia od mroźnych wiatrów. W szpilkach sosnowych i jodłowych ukryty jest drogocenny klejnot — mianowicie żywica.

Jak świadczą sędziwe papyrusy, już Egipcjanie przed 2000 lat umieli wykorzystać żywicę dla celów budownictwa.

Spostrzeżono, że igliwie, przesycone wilgocią deszczu i śniegu, a następnie wystawione na działa-

proces przeistaczania się elementu sypkiego i kruchoego w stały, dokonywany się na łonie przyrody, naprowadził właśnie wynalazcę na myśl sztucznego wyrabiania materiału budowlanego w postaci płyt i kostek dowolnej wielkości. W tym celu zlewa się igliwie wrzącą wodą z dodatkiem odrobiny chemikaljów (stanowiących sekret wynalazcy), a następnie, po ostudzeniu tej mieszaniny, przerabia się ją z cementem lub zaprawą gipsową, oraz z gaszonym wapem. Po dokonaniu tego zabiegu otrzymuje się materiał o kamiennej twardości, ogniotrwały, mający własność tłumienia głosu, nie przewodzący ciepła, podatny do wbijania gwoździ, w lecie utrzymujący chłód, w zimie ciepło. Nadaje się ten materiał równie dobrze do budowy ścian zewnętrznych, jak szkieletowych i wewnętrznych, pułapów i podłóg, do wykładania wnętrza obór i stajni, szczególnie zaś do pokrywania sufitów nad stajniami, dla zabezpieczenia złożonych na strychu zapasów paszy i ściółki przed stajennymi oparami, które powodują gnicie. Pozatem płyty szpilkowe nadają się do każdej budowy, gdzie pożądana jest dobra izolacja, a więc szpitali, sal gimnastycznych i do gier sportowych, oranżeryj, karmników, kurników, gołębników, uli i t. p.

Sposób budowania temi płytami jest nader łatwy, one zaś same są tanie, trwałe i lekkie. W miejscowościach, położonych w pobliżu lasów szpilkowych, wyrób płyt odbywa się na miejscu budowy, co niedrogie koszty fabrykacji jeszcze znacznie obniża.

Budowa płytami szpilkowymi wymaga o połowę mniej czasu niż budowa z cegieł, materiał bowiem jest tu zupełnie suchy. Płyty szpilkowe są o 50% lżejsze od cegły, dają 80% oszczędności w zużyciu

POZNAŃ,
Pow. Wyst. Kraj.

Park Wilsona
(z największą w Polsce fontanną).

sę o znacznej odporności. Ten nieskomplikowany nie promieni słonecznych, zmienia się w zwartą maza przy murowaniu i 60% przy wyprawie zewnętrznej. Tam, gdzie szpilki są na miejscu, odpadają koszty przewozu. Zarówno sporządzenie płyt, jak murowanie z nich domów nie wymaga specjalnych kwalifikacyj. Pora roku nie ogranicza czasu budowy.

Płyty szpilkowe systemu arch. Rabigera znajdują zapewne największe rozpowszechnienie na wsi, a więc wtargną tam, gdzie tkwi najgłębiej zakorzeniony konserwatyzm kleceni kurnych lepiarek, krytych słomą.

Inż. Czesław Lewiński.

Oświetlenie w nowoczesnych budowlach.

Wytwórczość współczesną charakteryzuje dążność do jak największej doskonałości zarówno w doborze surowców, jak też w użyciu środków pomocniczych i zastosowaniu metod wykonania, które winny być możliwie proste, dokładne i szybkie. Skłonności te są wyrazem ducha czasu, któremu przewodzi zmysł praktyczny, zdrowy, trzeźwy, wolny od uprzedzeń i przesądów rozsądek. Rzecz w istocie swej dobra, odpowiadająca w całej pełni celowi, jest trwała i nie kryje w sobie przykrych niespodzianek, a tem samem bez względu na wysokość kosztu swego wyprodukowania jest taną, bo oszczędza nam — na dalszą metę wzięta — wydatków na konserwację, strat z powodu wadliwego działania czy też wogóle krótkiego istnienia.

Takie to usiłowania przejawiają się bodajże w stopniu najwyższym w dziedzinie budownictwa. Tłumaczy się to nader wybrednymi dziś wymaganiami wygód i komfortu ze strony kulturalnego użytkownika mieszkań. Ale jeśli naogół widzimy w budowie i urządzeniu mieszkań postęp bardzo znaczny, to w zakresie oświetlenia izb mieszkalnych dużo jeszcze pozostaje do życzenia.

Dobre, prawidłowe sztuczne oświetlenie winno na pierwszym miejscu czynić zadość potrzebom zdrowotności, co dotychczas, niestety, za mało było uwzględniane. A przecież światło wpływa nietylko

na organ wzroku, lecz i na nasze samopoczucie, na urobienie nastroju, co przy współczesnym trybie życia żadną miarą nie może być lekceważonem. Można by rzec, że oświetlenie nietylko wzmacnia lub pomniejsza naszą zdolność do pracy, ale zarazem krzepi lub rozstraja nas duchowo. Stąd wniosek bezsporny, że należy z tą samą troskliwością dbać o dobre oświetlenie nietylko pracowni, warsztatów czy gabinetów, lecz także wszędzie tam, gdzie spędzamy czas w chwilach wolnych od zawodowych zajęć. Poza to każde dobre oświetlenie jest zarazem oszczędne, a więc i względy gospodarcze przemawiają za niem stanowczo i przekonująco.

Jedną z przyczyn wadliwego oświetlenia tkwi w zakorzenionem i — dodajmy tu co rychlej — barbarzyńskiem upodobaniu tuzinkowych upiększeń, propagowanych gorliwie przez niewybrednych „mistrzów” sztuki dekoracyjnej, a przyjmowanych bezkrytycznie przez wuzuty ze smaku artystycznego ogół. Wszystkie inne gałęzie techniki wyzwoliły się już z więzów tej fałszywej estetyki. Nie buduje się już maszyn parowych z ramami o wyglądzie okien gotyckich, ani mostów z ozdobnymi filarami, ani centralnego ogrzewania z koronkową ornamentyką, ani kas kontrolnych (automatów) z rzeźbioną kukielką kasjerki... Tylko niektóre typy pieców amerykańskich i maszyny do szycia zatrzymały

nadal wątpliwej wartości przywilej posiadania najdziwaczniej, jakby w konwulsjach pokurczonych linii. W tem — ze względu na bezmyślność formy — zgoła niezaszczytnem towarzystwie pozostają po dziś dzień, niestety, bo z dotkliwą szkodą dla zdrowia, urządzenia oświetlające, których dziwaczne i pretensjonalne kształty zdolne są pobudzać do śmiechu.

Ostatecznie te najzupełniej zbędne ozdoby i upiększenia mogłyby wcale na sprawne działanie światła nie wpływać, gdyby nie były wykonane z najzupełniejszym lekceważeniem pierwocin techniki oświetleniowej, wskutek czego świecznik, służący celem rozpraszania mroków, stał się czemś w rodzaju galanterji.

Technika świetlna traktowana jest naukowo dopiero od bardzo niedawna. Zaczęło się to na krótko przed wojną światową, dotychczasowe jednak postępy na tem polu są znaczne — nie mniej pozostaje jeszcze do zrobienia.

Zastanowimy się teraz nad ważniejszymi przesłankami.

O prawidłowości oświetlenia nie rozstrzyga poprawność budowy świecznika. Najdoskonalsza lampa, umieszczona niewłaściwie, mija się z swem przeznaczeniem, zatracą istotną wartość. Samo istnienie dobrego źródła światła, nie daje jeszcze gwarancji prawidłowego oświetlenia, które zależy od umiejętnego przystosowania danego światła do warunków otoczenia i celów, jakim oświetlona przestrzeń winna służyć i t. p.

W życiu praktycznym znamy dwa rodzaje projektowania i instalowania oświetlenia: albo korzysta się z typów, znajdujących się w powszechnem użyciu, albo też wprowadza się instalacje indywidualne, przyczem całe urządzenie musi być wykonane według planów i rysunków, specjalnie sporządzonych.

Od projektodawcy musi się wymagać (w tym ostatnim zwłaszcza wypadku) gruntownej znajomości wszelkich arkanów techniki świetlnej. Musi się on poruszać swobodnie wśród zawitych problemów tego najnowszego odłamu budownictwa wewnętrznego i umieć je pogodzić z całokształtem nowoczesnej architektury, gdyż nie można wymagać od architekta, żeby posiadał wszechwiedzę i wnikał w najdrobniejszy szczegół techniczny budowanego pod jego kierownictwem gmachu. Tylko zgodna współpraca technika oświetleniowego z architektem może dać celową i harmonijną całość.

Światło i nauka o jego praktycznem zastosowaniu — technika świetlna — otwiera przed dzisiejszym architektem szereg nieprzeczuwanych dawniej możliwości. Zapomocą światła stworzyć można odpowiednią przestrzeń, wydrzeć ją niejako z ram najciaśniejszych i wyposażyć w odpowiednią atmosferę nastrojów. W każdym razie najwspanialszą nawet salę można pozbawić wszelkiego uroku przez wadliwe jej oświetlenie — co się nieporównanie częściej zdarza. Dzieje się to wskutek braku uświadczenia o istotnej wartości umiejętnego oświetlenia. Do dziś jeszcze temu problemowi poświęca się znacznie mniej uwagi, niż np. takim detalom jak okucie drzwi i okien, klamki, zasuwki i t. p.

Jest prostem niepodobieństwem przedstawić bodaj pokrótce wszystkie zagadnienia techniki oświetleniowej w ramach niniejszego artykułu. Ale nawet laik uprzytomni sobie z łatwością różnice, zachodzące np. między oświetleniem teatrów i lokali widowiskowych, wyświetlaniem filmów, naświetlaniem fotografii, prześwietlaniem dalekich przestrzeni reflektorami i t. d., i t. p. Zanim należyte zrozumienie wartości oświetlenia przeniknie do mas, światło w architekturze nabierze znaczenia tworzywa budowlanego narówni z betonem, szkłem czy innym materiałem. Miejmy nadzieję, że chwila ta
Inż. Artur Gross.

Przebudowa gmachu Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

(Wywiad z p. arch. Stanisławem Miecznikowskim).

Po zaspokojeniu potrzeb Sejmu — w zakresie rozbudowy nastąpiła kolej Senatu.

Poprzednio posiedzenia Senatu odbywały się w starej sali Sejmu (b. Instytut Maryjski). Była to, jak pamiętamy wszyscy — duża prostokątna sala, w której mogło się pomieścić (na parterze) około 500 osób. Galerje wzdłuż 3 ścian bocznych i tylnej były podparte wysokimi żelaznymi kolumnami.

Reszta gmachu — nie mogła wmieścić wszystkich niezbędnych w pracy Senatu sal komisyjnych, klubowych i biur.

Dla rozwiązania zadania powołany został Komitet Nadzorczy Przebudowy Gmachu Senatu pod przewodnictwem p. Marszałka Senatu D-ra J. Szymańskiego, składający się z p. p. Senatorów: Stefana Boguszewskiego, Wacława Januszewskiego i Mózesa Koernerera, oraz Dyrektora Biura Senatu p. Zygmunta Karczewskiego, jak również stałych przedstawicieli Najwyż. Izby Kontroli Państwa i M. R. P.

Komitet Nadz. opracował program przebudowy, w założeniu którego leżało: Zmniejszenie sali do

faktycznych potrzeb Senatu, uzyskanie jak największej ilości niezbędnych sal komisyjnych i klubowych, przebudowa całokształtu instalacji centralnego ogrzewania, wodociągów, kanalizacji, światła elektrycznego, telefonów, „uwspółcześnienie” całego gmachu przynajmniej wewnątrz pod względem architektonicznym, wreszcie umeblowanie całego budynku.

Komitet rozpoczął swe czynności w czerwcu 1928 roku.

Projektowanie i kierownictwo robót powierzone zostały na podstawie złożonych szkiców p. architektowi Stanisławowi Miecznikowskiemu.

Ponieważ prace przebudowy należało zakończyć tak, by pierwsze posiedzenie plenarne 10 października mogło się odbyć w już przebudowanym gmachu — czasu było mało i z tego też powodu nadano pracom Komitetu odrazu **rekordowe tempo**. Naprzykład — po przyjęciu przez Komitet szkiców, architekt Miecznikowski przedłożył opracowany przez siebie i zorganizowane przez siebie dla tej

pracy biuro, z p. arch. Girinem i stud. arch. J. Reda na czele — projekt i kosztorys przebudowy w ciągu 9 dni (dosłownie).

Na skutek ogłoszonych przetargów roboty budowlane powierzone zostały firmie „Fr. Roth”, roboty instalacyjne firmie „Drzewiecki i Jeziorański”, meble firmie „Martens i Daab” i „Thonet”.

Roboty budowlane rozpoczęto w lipcu.

Cel został osiągnięty — 10.X.1928 r., to zn. po upływie 3 miesięcy z czemś, odbyło się pierwsze posiedzenie plenarne Senatu w przebudowanej Sali.

Jest to drugi rekord, na tej poważnej robocie, osiągnięty zgodnym wysiłkiem pracy Komitetu, architekta i firm.

Koszt robót budowlanych, instalacji i mebli, włączając w to także kapitalny remont i częściową przebudowę administracyjnego budynku Senatu i sal reprezentacyjnych — wyniósł około 900.000.— zł.

Dalsze zamierzone prace dotyczą przeważnie zewnętrznej strony gmachu, otoczenia i t. d. W nowym budżecie przewidziane są odnośne sumy na te roboty.
J. R.

Roboty mularskie.

Przy obliczaniu kosztu muru należy brać pod uwagę gatunek cegły, z jakiej mur ma być wykonany, a więc: czy jest cegła ręczna, czy maszynowa, czy też dziurawka, lub licówka oraz jaka będzie zaprawa, czy wapienna, czy cementowo-wapienna, czy tylko cementowa. Najczęściej jest używana zaprawa cementowo-wapienna, dająca dostateczną gwarancję trwałości i niezbyt droga w porównaniu z cementową. Nie należy tego jednak stosować do wszystkich wypadków, bo pod uwagę należy również wziąć wysokość, na której mur ma być wykonany oraz rodzaj roboty. Cegła powinna być dobrze wypalona i bez marglu. Przy wykonaniu murów należy cegłę polewać wodą dla obmycia z niej kurzu oraz układać cegły z zachowaniem prawidłowego wiązania. Każdą warstwę cegieł polewać wodą i dokładnie zalewać rzadką zaprawą. Grubość murów oblicza się następująco: mur na $\frac{1}{2}$ cegły = 13 cm., do czego dodaje się 1 cm. spójni, a więc razem 14 cm. W zależności od jakości wapna waha się jego zużycie na 1000 sztuk cegły. Licząc wapno „Kadzielnia” lub Jaworznia, których wydajność jest największa, zużycie wapna na 1000 sztuk wynosi 150 kg. Przy gorszych gatunkach wapna ilość znacznie się zwiększa, dochodząc do 250 kg.

Przy obliczaniu kosztu wypraw, należy brać pod uwagę podłoże, na którym wyprawa ma być dokonana. Podłoże może być z cegły, betonu, piaskowca, gipsu, wapna. Wpływ na cenę ma również powierzchnia podłoża, ukośna lub pionowa, oraz czy wyprawa ma być nałożona czy podrzucona. Zaprawę z mieszaniny cementu, piasku i mleka wapiennego, zamiast wody, uważać należy za zaprawę cementową. Koszt metra³ wapna lasowanego oblicza się następująco: 100 kg. wapna pal. = 7,50 zł. to 400 kg. = 7,50 × 4 = 30.00 zł., koszt 1 m.³ wody 0,53, praca gracownika zł. 2, podatki i stemple 5% = 1.65, zarobek i ryzyko 10% 3.42 zł. = 37.60 zł. Z powyższego zestawienia wynika, że koszt metra³ wapna lasowanego wynosi 37.60 zł. Obliczenie powyższe jest zupełnie ścisłe i wyliczone na chwilę lasowania. Do powyższego obliczenia należałoby jeszcze dodać wzrost wartości w zależności od tego, jak stare wysyłane jest wapno. Jak bowiem ogólnie wiadomo, do wyprawy pożądane jest wapno możliwie jaknajstarsze, a minimum 3 miesięczne. Wapno kieleckie może jednak być brane nawet wcześniej do roboty i okazuje się zupełnie dobre, gdyż nie tylko że nie odpada od tynków, lecz wytrzymuje nawet zmianę temperatury. Wyprawy na ścianach liczą się: długość po

linji obwodu w świetle muru, wysokość od poziomu do sufitu, bez potrącania otworów, lecz z odrobieniem ościeży w otworach, gdzie tego zajdzie potrzeba.

Przy murowaniu korzystniejszą kalkulację przedstawia pobieranie wapna suchego aniżeli lasowanego, gdyż nie opłaca się kosztów lasowania, a zlaso-

POZNAŃ,
Pow. Wyst. Kraj.

Wodotrysk
na dziedzińcu
głównym.

wanie na budowli i zużycie wapna gorącego, zmieszanego z piaskiem wilgotnym, okazuje się zupełnie dostateczne. Jeżeli obliczymy, że 1000 kg. wapna pal. kosztuje 75 zł., zaś metr³ wapna las. minimum 35 zł., dochodzimy do wniosku, że zaoszczędza się na 1000 kg. minimum 40 złotych, co pozwala na osiągnięcie poważniejszego zysku. Do murowania można również używać gatunki gorsze, choć w rzeczywistości korzyści nie osiąga się, **primo** dlatego, że wydajność jest gorsza, **secundo**, że w wapnie takim, np. sosnowieckim, ilość kamieni jest bardzo duża. Do wyprawy należy używać tylko wapno najlepsze, nigdy zaś tańsze, jak sosnowieckie, wymagające podwójnej pracy gracowania oraz odpadające od tynków, gdyż pieniądze te są wyrzucone na marne. Niestety, większość majstrów nie patrzy dziś na jakość, a tylko kieruje się ceną, ponosząc w rezultacie smutne konsekwencje w swych obliczeniach.

Składy materiałów budowlanych nie stoją rów-

niez na wysokości zadania. Często można im zarzucić niesolidność w wysyłce czy to w mniejszej wadze od rzeczywistej, czy to w jakości towaru. Przyjęło się dziś, że każdy skład twierdzi, iż ma na składzie wapno kieleckie „Kadzielnia”, podczas gdy w rzeczywistości tylko nieliczne zaopatrują się w nie. Nic też dziwnego, że przedsiębiorstwa budowlane odnoszą się z pewną rezerwą do naszych składów, wymagając od nich tej solidności kupieckiej, najważniejszego atutu racjonalnej kalkulacji handlowej. Częściowo winę tego przypisać należy jednak przedsiębiorcom samym. Wymagając jaknajniższej ceny, zmuszają oni sami nieraz składy do dostarczania im towaru nieodpowiedniego. Wymagania przysyłania wapna lasowanego półrocznego w okresie letnim w miesiącach od lipca do października, są również tylko marzeniem, gdyż żaden skład nie potrafi tego uczynić, nie mając dostatecznej ilości dołów.

Got.

Potrzeby szkolnictwa zawodowego na Wołyniu.

Statystyka z lat ostatnich wykazuje, że na terenie Wołynia do szkół powszechnych uczęszcza ogółem 114.000 dzieci, z czego dzieci ponad 14 lat około 10% czyli 11.000; do szkół średnich ogólnokształcących uczęszcza dzieci około 6.000, z czego ponad 14 lat około 30% czyli 1.800.

W szkołach zawodowych w tym samym czasie ilość uczniów wynosi: w szkołach zawodowych średnich około 350, w szkołach handlowych 3-letnich około 300, w szkołach zawodowych niższych około 500.

W szkołach powszechnych przeważa młodzież wiejska, stanowiąca około 70% ludności kraju. Należy przypuszczać, że przynajmniej piąta część młodzieży szkół powszechnych w wieku ponad 14, t. j. około 2.000 dzieci, pragnęłaby kontynuować dalej naukę, rozpoczętą w szkole powszechnej. Statystyka wykazuje, że w szkołach średnich ogólnokształcących dzieci włościan i drobnych rolników jest około 10% czyli na 1.800 uczniów w wieku ponad 14 lat byłoby ich tylko 180 do 200.

Powstaje pytanie: co się dzieje z resztą tej młodzieży wiejskiej? Przyczynę tak małego stosunkowo odsetku dzieci włościan w szkołach średnich ogólnokształcących stanowi prawdopodobnie w znacznej mierze trudność dostania się do tych szkół, już dziś przepelnionych przez dzieci ludności miejskiej i urzędników.

Szkolnictwo zawodowe, średnie i niższe winno rozwijać się równoległe do rozwoju ekonomicznego kraju, lub wyprzedzać nieco rozwój, dając pewien impuls do tego w określonym kierunku.

Należy przyjąć tutaj założenie, że szkolnictwo zawodowe w pierwszym rzędzie powinno zaspokajać potrzeby w tej części kraju, na którego terenie dane szkoły zawodowe się znajdują.

Jako kraj przeważnie rolniczy, Wołyń w najbliższej przyszłości wymagać będzie w pierwszym rzędzie ulepszeń gospodarki rolnej.

Potrzeby przemysłowe ludności wiejskiej nie są zbyt skomplikowane. Potrzebne są narzędzia rolni-

cze, odzież, obuwie i najprostsze sprzęty. Główne więc kategorie rzemieślników tu są: ślusarze, stolarze, krawcy, szewcy, kowale, kołodzieje. Niewątpliwie większa część wymienionych wyżej potrzeb ekonomicznych ludności jest zaspokajana przez miejscowych rzemieślników. Trudno byłoby określić dziś cyfrowo ilość poszczególnych kategorii rzemieślników i na tej podstawie określić ilość szkół rzemieślniczych, potrzebnych dla wyszkolenia poszczególnych kategorii rzemieślników. Wypadałoby tworzenie szkół rzemieślniczych i wogóle szkół zawodowych oprzeć na innych podstawach.

Biorąc pod uwagę frekwencję obecną w szkołach zawodowych, powinno uczęszczać 2000 — 3000 młodzieży. Przyjmując liczbę niższą, ustalimy ilość tej młodzieży na 2000. Z tych 2000 — 600 uczniów liczyłyby szkoły handlowe, 1400 zaś szkoły techniczne, rzemieślniczo-przemysłowe i zawodowe żeńskie.

Przyjmując normę 200 do 250 uczniów na szkołę, zachodziłaby potrzeba posiadania na Wołyniu 10 dużych szkół zawodowych, z czego 3 szkoły handlowe i 7 szkół zawodowych technicznych i rzemieślniczych.

W tych szkołach technicznych potrzebne byłyby wydziały: **meljoracyjny, mierniczy, drogowy, budowlany i ceramiczny.**

Obecnie istnieje już w Kowlu Państwowa Szkoła Miernicza i Drogowa. Szkołę tę należałoby rozszerzyć, tworząc przy niej pokrewny istniejący wydział meljoracyjny oraz przy odpowiednich wydziałach, roczne lub półroczne kursy dla dozorców robót meljoracyjnych i drogowych, t. zw. drogomistrzów. Przy szkole musi powstać duży internat. Druga szkoła techniczna winnaby powstać z wydziałami budowlanym i ceramicznym. Najodpowiedniejszą siedzibą dla tego rodzaju szkoły byłby Łuck, gdzie mieści się Okręgowa Dyrekcja Robót Publicznych. Przy szkole budowlanej mógłby być utworzony kurs lub szkoła dla podmistrzów budowlanych—rodzaj obecnej Szkoły Mularskiej z dodaniem do niej działu robót ciesielskich.

Oprócz tego istnieją szkoły rzemieślnicze we Włodzimierzu, Wiśniowcu, Łucku, Zdołbunowie i Ostrogu.

Szkoła rzemieślnicza we Włodzimierzu nie da się utrzymać przez dłuższy okres czasu bez własnego budynku. O ileby go nie uzyskała, byłoby celem przeniesienie jej do Kowla.

Łuck posiada odpowiedni budynek na pomieszczenie szkoły zawodowej. W roku szkolnym 1928,29 mieściły się w tym budynku 2 szkoły: handlowa i rzemieślnicza P. M. S.

Szkoły rzemieślnicze w Ostrogu i Zdołbunowie, jako nie będące w stanie samodzielnie się utrzymać, należałoby tymczasowo połączyć w Ostrogu, gdzie jest obszerny lokal; projektują z czasem przeniesienie tej szkoły do Równego po wybudowaniu odpowiedniego gmachu.

Projektowana zasadnicza sieć szkół zawodowych w najbliższym okresie czasu przedstawiałaby się następująco:

a) **Szkoły Techniczne:**

w Kowlu — Wydziały: meljoracyjny, mierzniczy i drogowy, i odpowiednie kursy;
w Łucku — Wydziały: budowlany i ceramiczny, i szkoła podmistrzów budowlanych—filja w Krzemieńcu.

b) **Szkoły Handlowe:**

w Łucku, Równem, Kowlu.

c) **Szkoła Zawodowa Żeńska:**

w Łucku (krawiectwo, bielizniarstwo, gospodarstwo domowe).

d) **Szkoły Rzemieślniczo-Przemysłowe:**

w Kowlu (Wydział ślusarski i stolarski);
w Wiśniowcu (Wydział ślusarski i stolarski);
w Równem (Ostrogu) (Wydział ślusarski, stolarski i kołodziejski);
w Łucku (Wydział szewcki i krawiecki).
ewentualnie we Włodzimierzu (Wydział ślusarski i stolarski).

Oczywiście, należy brać przytem pod uwagę, że przy urzeczywistnieniu tego programu minimalnego rozwoju sieci szkolnictwa zawodowego należałoby poświęcić nieco uwagi szkołom mniejszym, mającym znaczenie czysto lokalne i powstającym z inicjatywy głównie samorządów.

POZNAŃ,
Pow. Wyst. Kraj.

Westibul
konstr. żelbet.

Szkoły Samorządowe posiadają tę wyższość nad innymi szkołami, tworzonemi przez różne związki i stowarzyszenia, że są wydatnie finansowane przez tworzące je samorzady, podczas gdy inne związki i instytucje utrzymują swoje szkoły z subsydjów rządowych, lub też przez pobieranie nadmiernie wysokich opłat szkolnych.

Ze szkół samorządowych powstających już, lub tych, które powstaną w najbliższej przyszłości, na-

POZNAŃ,
Pow. Wyst. Kraj.

Pawilon Przemysłu Budowlanego
(wnętrze).

POZNAŃ,
Pow. Wyst. Kraj.

Kolumnada hali centralnej.

leży wymienić szkołę przemysłu drzewnego Sejmiku w Kostopolu (stolarnię snycerską i projektowaną szkołę rzemieślniczą miejską w Dublinie).

Stan szkół omawianych przedstawia się następująco:

I. SZKOŁY PAŃSTWOWE:

A. Szkoły techniczne:

w Kowlu: Państwowa Szkoła Miernicza i Drogowa, Wydziały: Mierniczy i Drogowy.

B. Szkoły Zawodowe Żeńskie:

w Łucku: Państwowa Szkoła Zawodowa Żeńska; Oddziały: krawiectwo, bielizniarstwo, gospodarstwo domowe.

C. Szkoły Rzemieślniczo-Przemysłowe:

w Krzemieńcu: Państwowa Szkoła Mularska.

II. SZKOŁY PRYWATNE:

A. Szkoły Handlowe:

w Kowlu: 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa Towarzystwa N. S. S. i W.,

w Łucku: 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa Polskiej Macierzy Szkolnej,

w Równem: 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa Polskiej Macierzy Szkolnej.

B. Szkoły Rzemieślniczo-Przemysłowe:

w Wiśniowcu: Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa Sejmiku Krzemienieckiego (oddział ślusarski i stolarski),

w Łucku: Szkoła Rzemieślnicza Męska Katolickiego Towarzystwa Popierania Rzemioł (oddział krawiecki i stolarski),

we Włodzimierzu: Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa Polskiej Macierzy Szkolnej (oddział ślusarski i stolarski),

w Ostrogu: Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa Polskiej Macierzy Szkolnej (oddział stolarski i kołodziejski),

w Kostopolu: Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa Powiatowego Związku Komunalnego (oddział stolarski i snycerski).

C. Szkoły Zawodowe:

w Dubnie: Niższa Szkoła Zawodowa Żeńska S. S. Opatrzności Bożej (oddział bielizniarstwa i koronkarski).

D. Szkoły Zawodowe utrzymywane przez Towarzystwo Szerzenia Pracy Zawodowej i Rolnej wśród Żydów „Ort“:

w Kowlu: Niższa Szkoła Zawodowa Żeńska T-wa Szerzenia Pracy Zawodowej i Rolniczej wśród Żydów „Ort“. (Oddział krawieczyzny),

w Krzemieńcu: Szkoła Rzemieślnicza T-wa Szerzenia Pracy Zawodowej i Rolnej wśród Żydów „Ort“. (oddział ślusarski),

w Równem: Szkoła Rzemieślnicza Towarzystwa Szerzenia Pracy Zawodowej i Rolniczej wśród Żydów „Ort“ w Równem. (Oddział krawiecki i stolarski).

Oddrębny dział szkolnictwa zawodowego stanowi **szkolnictwo zawodowe doksztalające**.

Szkoły Zawodowe Doksztalające winny istnieć we wszystkich większych miastach, gdzie gromadzi się większa ilość rzemieślników i zakładów przemysłowych, a więc przede wszystkim w miastach powiatowych z wyjątkiem Horochowa, Lubomli i Kostopola. Za wyjątkiem powyższych we wszystkich miastach powiatowych szkoły zawodowe doksztalające istnieją. Szkoła w Korcu została zwinięta.

Kursy Rzemieślnicze przy szkołach powszechnych.

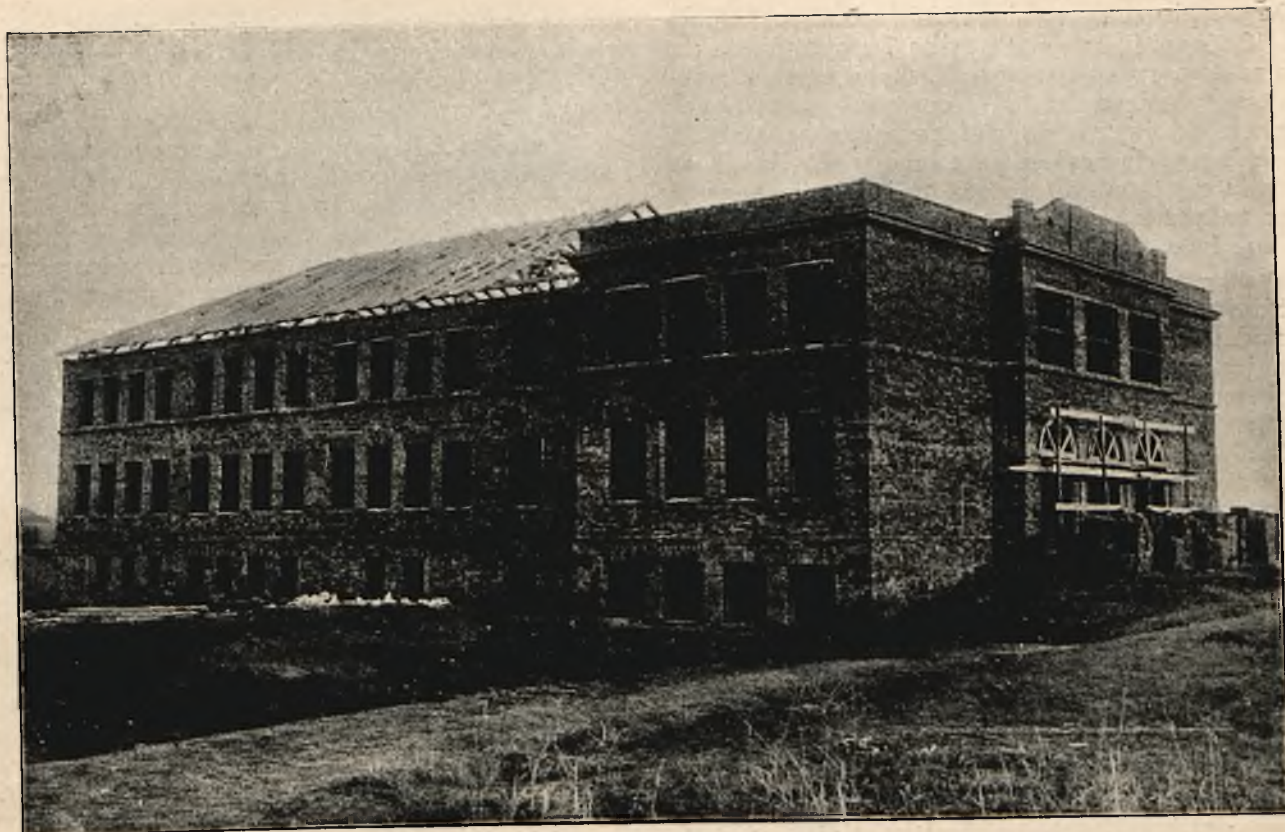
Dość duże znaczenie pod względem rozpowszechnienia znajomości rzemiosła, oraz różnych gałęzi przemysłu domowego, posiadają kursy rzemieślnicze i rękodzielnicze przy szkołach powszechnych. Korzysta z nich około 2000 dzieci.

Nie wytwarzają one fachowych rzemieślników, lecz dają możność zaznajomienia się z danym rodzajem rzemiosła dość dobrze. Z reguły tworzone są obecnie przy szkołach 7-klasowych i wyżej zorganizowanych szkołach rozwojowych. Zasadniczymi warunkami dla normalnego rozwoju tych kursów są odpowiedni instruktorzy i odpowiednie pomieszczenie oraz zaopatrzenie warsztatów w potrzebne narzędzia i surowiec. Powstanie kursów uwarunkowane jest również rodzajem rzemiosła lub przemysłu domowego, jaki w danej okolicy istnieje i ewentualnej łatwości zbytu wyrobów, wyprodukowanych w warsztacie. Kursów tych utworzono w r. 1924/5 — 44, w roku szkolnym 1927/8 liczba ich wynosiła 51. Pożądane byłoby dalsze zakładanie tych kursów, zwłaszcza warsztatów stolarskich i koszykarskich.

Co do samej metody nauczania, oraz ilości czasu, który należałoby zużywać na naukę danego rzemiosła, sprawę tę tylko częściowo normują instrukcje Ministerstwa, wyznaczające na 1 instruktora kursu 36 godzin, po 12 godzin na 1 grupę — na teorię poświęca się godziny rysunków i robót ręcznych, w godzinach popołudniowych odbywają się zajęcia praktyczne.

Słomne sumy, przeznaczone na wizytację tych kursów, nie pozwoliły na szczegółowe zbadanie ich czynności w wielu punktach, ze względu jednak na ścisły ich związek ze szkolnictwem powszechnym nadzór nad temi kursami kuratorjum zamierza przekazać P. P. Inspektorom Szkolnym, orjentującym się najlepiej w potrzebach szkół i miejscowości swojego powiatu.

BYCHÓW,
pod Lublinem.

7-o klasowa Szkoła Powszechna, wykonana przez p. p.
M. Chodorowskiego i J. Banasika w Lublinie.

Jeszcze o „Heraklicie” jako budulcu idealnym.

Z pośród całego szeregu różnych płyt izolacyjnych, jakie zagranica w ostatnich latach od wojny na rynek budowlany wypuściła i wypuszcza, ani jedna nie zdoła wszechstronnością swych zalet prześcignąć płyty heraklitowe, stroną bowiem ujemną płyt konkurencyjnych są albo zbyt wysokie ich ceny, jak kombinowane z drogim korkiem, albo łatwopalne lub mało ogniotrwałe, a również mniej lub więcej wchłaniające wilgoć.

Wprowadzenie płyt heraklitowych na nasz rynek polski, przedstawia b. poważne korzyści, pomimo tego, że są wyrobu austriackiego, jest to bowiem jedyny narazie i należyście wypróbowany materiał budulcowy, mogący przyczynić się do znacznego obniżenia kosztów budownictwa wogóle, z racji stosowania cegły do zaszczepienia nowego racjonalnego systemu budowlanego, do złagodzenia głodu mieszkaniowego skutkiem umożliwienia poruszenia się z martwego punktu budownictwa prywatnego i do dania impulsu naszym wynalazcom oraz przemysłowi do wynajdywania i wytwarzania krajowych materiałów izolacyjnych, może nawet i przewyższających heraklit. Dopóki do konkurencji z cegłą i łatwopalnym drzewem oraz z przestarzałym a tak kosztownym systemem u nas praktykowanym, nie stanie najgroźniejszy dziś w całej Europie „Heraklith”, który w całym szeregu państw zagranicznych zdołał już w b. poważnym stopniu budownictwo przestarzałe pokonać, możemy jeszcze długie lata, a może i dzie-

siatki lat trwać przy dotychczasowym systemie i tracić ciężki dziś nasz grosz nieprodukcyjnie.

Płyty heraklitowe wyrabiane są z wiórów drzewnych, chemicznie nasyconych substancją antyogniową, poczem mechanicznie mieszanych z magnezytem i hydraulicznie prasowanych. Wymiary tychże są — 200 x 50 cm. grub. zaś 2,5 c., 5 cm., 7,5 cm., 10 cm., 12,5 cm. i 15 cm., zależnie od przeznaczenia. Waga 1 m² wynosi powyższych grub.: 10, 18, 25, 30, 45 i 55 kgr. Ładowność wagonu 15 tonowego: 1500, 750, 530, 370, 300 i 250 m². Stopień przewodnictwa ciepła płyt heraklitowych, wynosi wg. orzeczenia słynnego w całym świecie naukowym „Instytutu Badań Termicznych” w Monachjum (zw. inaczej Inst. Ochrony Ciepła Mieszkań), z dn. 1.IV. 1927 r. — 0.066 do 0.08, gdy przewodnictwo cegły zupełnie suchej, t. j. w murze m. w. trzyletnim, wynosi w 0.45 — 0.47, średnio zaś suchej t. j. w murze półrocznym 0.75. Drzewo ma 0.13 do 0.14, w stosunku więc do cegły zupełnie suchej jest heraklit 7 razy cieplejszy, średnio suchej 11 razy, a drzewa 2 razy.

Pomieszczenia, w których ściany i sufity są z płyt heraklitowych, wystarcza opałać co 2 — 3 dzień, ponieważ z jednej strony ciepło po ogrzaniu pomieszczenia nie zostaje pochłaniane przez mury, z drugiej zaś zimna heraklit do wnętrza nie dopuszcza. Dowodem tego próba dokonana, wg. której przy zupełnie identycznych warunkach pomieszczenia zostały oziębione do 5 st. C., a następnie po na-

paleniu w piecach, w ciągu 30 minut osiągnęło ciepła 18 stopni (gdy z cegły tylko 7 stopni), heraklit więc pozatem sprzyja jeszcze i szybszemu nagrzewaniu się pomieszczeń. W domach murowanych pewna ilość ciepła, wydzielana podczas palenia w piecach, zużyta zostaje przez mury aż do czasu zrównania się temperatury ściany i pokoju, poczem dopiero nasyca się ciepłem samo pomieszczenie, heraklit zaś tego ciepła nie absorbuje.

Jedną z poważnych już u nas gałęzi gospodarki, dla której budownictwo heraklitowe przedstawiać może nadzwyczajny interes, jak wykazała to zresztą i zagranica, są wciąż rozwijające się i ulepszające nasze liczne uzdrowiska, które przy panującym dotąd systemie b. kosztownego i ograniczonego do sezonu letniego budownictwa z cegły, z wielkim trudem i niewygodą zmuszone są konieczne budowy lub rozbudowy prowadzić wśród lata. Zarządy więc zdrojowisk, jak również licznych po miastach hoteli, winny zwrócić uwagę na budownictwo heraklitowe, kalkulujące się taniej nawet od drzewnego, a zarazem ogniotwałe, suche i ciepłe oraz, co w tym razie najważniejsze, możliwe do prowadzenia w każdej porze roku, nawet w zimie przy mrozach, jak to już wykonano przy budowie szeregu wielopiętrowych luksusowych hoteli zagranicą w różnych zdrojowiskach, jak: *Stepheards Hotel* w Kairze, *Mena-House* tamże, *Hotel Moser* w Klagenfurt, *Hotel Feichgöser* w Mariazell, *Savoy-Carlton Hotel* w Bratysławie w Czechosłowacji, „*Das Strandhotel*” w Krumpendorfie n/Wörthersee i w. in.

W końcu należy zanaczyć, że wszystkie przeprowadzone nad heraklitem badania najslawniejszych politechnik europejskich, gmin miejskich i straży ogniowych, wykazały jednoznacznie prawdziwość zalet wyżej wyszczególnionych, skutkiem czego zo-

stał materiał ten dopuszczony do budownictwa wielkomiejskiego na równi z cegłą, uznany za zupełnie ogniotwały i jako taki traktowany przez zagraniczne t-wa ubezpieczeniowe.

Budownictwo heraklitowe przedstawia jeszcze jedną, wysoce doniosłą wartość — otwiera bowiem licznym rzeszom robotniczym, zajęтым w budownictwie, możliwość pracy nieprzerwanej w ciągu całego roku. Oprócz mularzy, pracujących przeważnie na zewnątrz budowli, jest cały szereg innych, jak stolarze, cieśle, ślusarze, malarze, tapicerzy, zduni, monterzy instalacji wodociągowych, kanalizacyjnych, wentylacyjnych i elektrycznych etc., którzy wraz z ustaniem na zimę robót murarskich, wyprawzonego nawet pod dach budynku, czekać muszą przynajmniej pół roku na osadzenie się murów i ich przeschnięcie, bez czego dalszych robót prowadzić nie można.

Reasumując wszystko, co wyżej powiedziano, da się w krótkości heraklit zobrazować j. n.:

1 m². ściany grub. 25 cm. (szkielet drewniany ze słupków 15 x 15 cm. obity obustronnie płytami grub. po 5 cm.), posiadającej wartość ciepłą muru ceglano o grub. 120 cm. (t. p. przeszło 5 cegieł) kosztuje tylko Zł. 22 — 23 łącznie ze szkieletem i obustronnem otynkowaniem, daje dom suchy, ciepły, ogniotwały, o nieograniczonej trwałości, wolny od robactwa, myszy, grzyba drzewnego i wszelkich zarodków pleśni o trwałych, nie pękających i nie łuszczących się tynkach. łatwy, szybki i o każdej porze roku do budowy. Heraklit posiada wszystkie zalety cegły i drzewa oraz szereg takich, jakich ani cegła, ani drzewo nie mają, natomiast nie posiada ani jednej z wad tych dwóch materiałów, jest więc bezkonkurencyjnym i w całym tego słowa znaczeniu „ideałem budulcu”.

G. Piotrowski.

Czego się powinno wymagać od wzorowej betoniarki?

Wybór odpowiedniej betoniarki jest dla niefachowca wobec szumnych reklam i prospektów, pełnych frazesów, bardzo utrudniony. Tylko fachowiec z długoletnim doświadczeniem, pracujący różnymi systemami betoniarek, może się wyznać przy doborze odpowiedniej betoniarki.

Aby dojść do pewnej konkluzji, najlepiej jest rozłożyć betoniarkę na pojedyncze zasadnicze części.

Bęben betoniarki: Organ ten jest najważniejszym przy mieszadle betonowym. Forma bębna już sama przez się decyduje o zdolności maszyny w osiągnięciu wzorowo zmieszanego surowca. Mieszarka betonowa t. zw. „Oryginalna HBG” posiada bęben o charakterystycznej formie kuli, bez żadnych dodatkowych organów wewnątrz tejże, z wyjątkiem ramion, trzymających połówkę kuli. Mieszanie polega na wolnym spadzie materiału wewnątrz kuli.

Zastosowanie tej samej formy kuli spotykamy przy nowej mieszarce „Neoroll” tego samego fabrykatu”). Kula ta jest w sobie zamknięta. Wypróż-

nienie materiału odbywa się przez wsunięcie korytka do wypustu, na które wpada materiał w bębnie. Aby intensywnie przerzucić i zmieszać surowiec w bębnie, jak również wrzucać do korytka wypustowego, umieszczono na ścianach bębna skrzydła, uzupełniające się razem do formy spirali. Sposób rozmieszczenia tych skrzydeł pomaga nadzwyczaj w przerzucaniu się surowca w kuli.

Oprócz samej formy bębna, rozstrzyga również wielkość tegoż przy mieszaniu surowca. Np. bęben mieszarki „Neoroll” obliczony na 150 ltr. ma w rzeczywistości pojemność większą aniżeli 150 ltr. t. zn. że surowiec 150 ltr. pojemności może się wygodnie w suchym stanie przerzucać. Stosunek więc faktycznej wielkości względnie pojemności bębna do nadawanego materiału jest równie decydujący dla wyniku mieszania. W tym właśnie kierunku grzeszą fabrykanci betoniarek, dopasowując skąpo wielkość bębna do przepisanej zawartości, przez co nadana ilość surowca dusi się, nie mając możliwości przerzucania się w bębnie.

Bębny mieszarek wykonane są normalnie albo z blachy żelaznej, albo w leźnie, albo też z blachy stalowej. Bęben w leźnie żelaznej jest, oczywiście, znacznie więcej wytrzymały, aniżeli z blachy żelaz-

*) Fabryka Allgemeine Baumaschinengesellschaft, Wiedeń — Lipsk.

**) Generalne zastępstwo: Biuro Techniczne Inż. Józef Weingrün, Kraków, Groble 19.

WILNO.

Ostra Brama
(z kaplicą cudownego
obrazu M. Boskiej).

nej. Jeszcze bardziej odpornym na zużycie jest bęben, wykonany ze stali. Bęben betoniarki „Neoroll” wykonany jest z prasowanej stali SM.

Popęd: Popęd przy betoniarce powinien być przede wszystkim przeprowadzony zapomocą kół zębatach. Jest to najprostszy sposób przenoszenia siły przy redukcji ilości obrotów i najłatwiejszy do obsługi, mianowicie do smarowania na budowie. Każdy inny sposób przenoszenia siły osłabia bezpieczeństwo ruchu i komplikuje. Co prawda, podraża maszynę przekładnia zębata, ale nadwyżka ta opłaca się, zapewniając bezpieczeństwo ruchu, w warunkach budowy często dla tegoż ruchu nieprzychylnych.

Powyższe uwagi stosujemy chwilowo do betoniarki „Neoroll”, nie posiadającej wyciągu materiałowego. Rozszerzymy nasze uwagi w późniejszych artykułach na maszyny z wyciągami na surowiec.

Małe betoniarki są wówczas tylko dla przedsiębiorstwa pożyteczne, jeżeli są ruchliwe i łatwo przewożne z miejsca na miejsce. Dotychczas praktykowany dowóz surowca do betoniarki odpada przy tej maszynie, gdyż można maszyną dojechać do stosu surowca.

Mała mieszarka musi być skonstruowana w ten sposób, aby obsługujący robotnik mógł ze swego stanowiska łatwo obserwować ruch wszystkich części maszyny.

Mieszarka wraz z wbudowanym motorem benzynowym stanowi dla przedsiębiorcy ideał, jako jednostka pracy, niezależna

od doprowadzenia prądu, lub sił popędowych od zewnątrz maszyny.

Motor benzynowy powinien być zaopatrzony w budkę ochronną, którą się otwiera tylko przy puszczeniu w ruch motoru. Motor musi, oczywiście, być pewnym w ruchu, jak również dostosowany do warunków budowy.

Lej wpustowy: Celem napełnienia bębna umieszcza się lej wpustowy o pojemności przepisanej dla betoniarki, np. 150 litrów. Lej wpustowy jest zamknięty ze strony bębna zasuwą. Podczas mieszania surowca w bębnie jest zasuwą zamknięta, a lej napełnia się nową miarą surowca. Po wypróżnieniu bębna otwiera się zasuwę i wpuszcza nową dawkę surowca. Lej powinien również tworzyć dokładną miarę na surowiec. Napełnienie leja podczas mieszania betonu charakteryzuje betoniarki jako pracujące bez przerwy.

Podczas napełniania bębna poleca się wsypać cement jako środkową warstwę, a nie na końcu napełnienia leja, gdyż mieszanie surowca na sucho jest przez to ułatwione.

Zazwyczaj miesza się na sucho $\frac{1}{2}$ minuty, a na mokro 1 — 2 minut.

Zbiornik na wodę: Na mieszarce musi się znajdować zbiornik na wodę z przyrządem, wskazującym każdorazowo ilość wpuszczonej wody do bębna.

Przy mieszaniu na mokro wpuszcza się do bębna zapomocą kurka odpowiednią ilość wody, kontrolowaną przez wskaźnik.

Wypróżnienie bębna odbywa się zapomocą wyżej wspomnianego korytka, które normalnie jest podniesione, a przy wypróżnieniu wpuszczono do wnętrza.

Sposób obsługi przy mieszarce powinien być jaknajprostszy, aby każdy robotnik mógł być użytym do kontroli i obsługi maszyny. J. W.

WILNO.

Katedra.

Osadnik syst. „Bios” do wód ściekowych.

Zagadnienie kanalizacji jest pierwszorzędnej wagi. Miasta i miasteczka łatwiej mogą zdobyć dobrą wodę, prąd elektryczny, nawet gaz, ale kanalizacja jest kosztowną i często bardzo trudną do rozwiązania

Warszawa, która od lat wielu posiada kanalizację, ma przyłączonych domów w śródmieściu niespełna 60%. W nowych dzielnicach na przedmie-

z poważniejszych miejsc zajmują osadniki dla oddzielenia i biologicznego przetwarzania nagromadzonego osadu. Tam, gdzie budowa kanalizacji i centralnego zakładu oczyszczania należy jeszcze do dalekiej przyszłości, mogą powstać lokalne oczyszczanie z osadnikami bądź dla jednej dzielnicy, bądź obejmujące kilka działek, ale wskazaniem jest, aby każdy dom posiadał swój „dołek biologiczny”.

Imhoff w Niemczech, który pierwszy dążył do oddzielenia zawartych zawieszin w wodzie ściekowej i wodę tę odprowadzał do odpływu, wywołał cały szereg konstrukcji osadników, przepuszczających wodę świeżą z pozostawieniem zawieszin do wygnicia w osadniku.

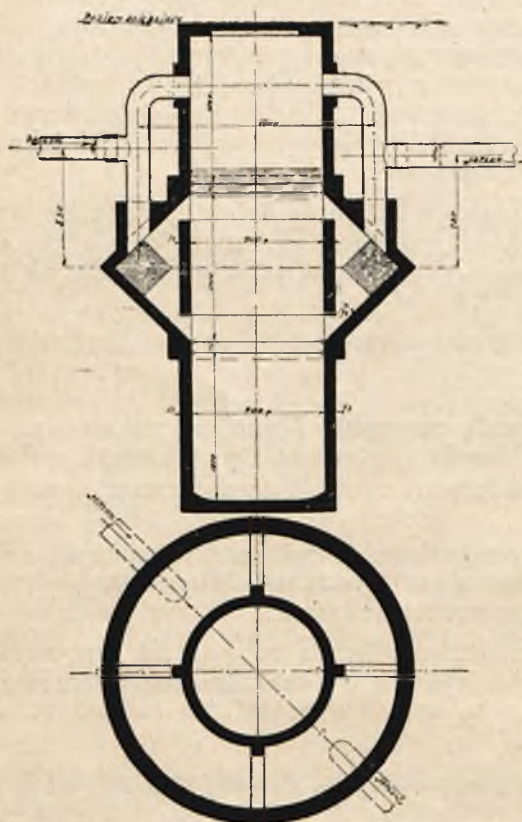
W dziale wyrobów betonowych w gmachu Związku Polskich Fabryk Portland-Cementu, wystawiony został osadnik „Bios” patentu inżyniera B. Komarnickiego i A. Około-Kułaka. Osadnik ten odpowiada w zupełności swemu zadaniu. Woda dopływowa nie może się mieszać z gnilną, gdyż jest lżejsza i wchodzi z odpływem stojącym pod ciśnieniem 50 m/m. Osadnik składa się z powietrznika (krąg górny), z komory gnilnej (krąg dolny), z kręgu rozdzielczego i dwóch obiegowych kręgów stoikowych, z rur żeliwnych 150 cm., pokrywy z włazem i dna. Proces biologiczny, jaki odbywa się w komorze gnilnej, daje w rezultacie zupełnie bezwonny ciemny osad, który lata całe się nagromadza i może być od razu użyty, jako kompost, zaś w wyniku procesu bio-chemicznego wydziela się również bezwonny gaz (metan) odprowadzony z powietrznika do odpływu lub pionami, będącymi na przewodzie dopływowym.

Woda z osadnika odprowadza się do studzienki dla przewietrzenia i utlenienia, skąd przepuszczona przez warstwę piasku, tłucznia lub żwiru do studzienki rewizyjnej, a dopiero stąd może być rozszczona do ziemi lub przeprowadzona do pobliskich odpływów.

Osadnik „Bios” wykonany jest z betonu, specjalnie uszczelnionego i uzbrojonego, musi być napełniony wodą, co wymaga ustępów spłókiwanych.

Osadniki te mogą być ustawione pojedynczo lub szeregowo, płytsze lub głębsze, zależnie od warunków danego budynku. Osadniki „Bios” powinny znaleźć szerokie zastosowanie w miastach i miasteczkach, uzdrowiskach i wszędzie tam, gdzie dba się o higienę.

A. Około-Kułak, inż.

ściach nie posiada kanalizacji wcale. Obecnie ścieków jest powyżej 100.000 m.³ na dobę, z przyrostem przyłączeń ilość wody ściekowej może się zdwoić. Zagadnienie przeto powstaje nowe, mianowicie — czy można tą ilością ścieków zatruwać rzekę i czy należy marnować stąd powstałe bogactwo nawozowe. Dlatego też stolica stoi przed zadaniem rozwiązania tego zagadnienia przez budowę wielkiego zakładu oczyszczania ścieków, w których jedno

Z rynku materiałów budowlanych.

Brak kredytu długoterminowego utrudnia rozpoczęcie nowych robót budowlanych. Jakkolwiek są widoki, że Bank Gospodarstwa Krajowego i w roku bieżącym przeznaczy najważniejszą kwotę na rozbudowę, to jednak niema dotychczas urzędowego potwierdzenia sumy. Raz mówi się, że kredyt ten ma wynosić 100 milionów złotych i Bank Gospodarstwa miał już wystąpić z podobną propozycją do rządu, drugi raz tylko o 60 milionach. Ujemne kształtowanie się naszego bilansu handlowego, wyrażające się w przeszło 100 milionach za miesiąc ubiegły, nasuwa coraz większe obawy i zmusza rząd do ostrożniejszego szafowania pieniędzmi. Brak kredytów i niemożność rozpoczęcia robót z jednej strony przyczyniają się do zahamowania produkcji naszego przemysłu, z drugiej strony do obniżenia kosztów budowy. Jak obecnie widać, wskutek braku zajęcia robotnicy budowlani odstąpili od swego poprzedniego zamiaru strajku i odrazu podpisali umowę zbiorową. Z drugiej strony z braku zamówień i fabryki nie przystępują do większych podwyżek.

Cegła. Cegielnie w dalszym ciągu chętnie oddają po niskich cenach swoją produkcję, zadowalając się mniejszymi zyskami. Zbyt cegły jest wskutek zastojów, to też oferty cegielni zamiejskich są coraz częściej u nas spotykane. O ile w ubiegłym roku w tej samej porze stacja towarowa była przepełniona wagonami cegły, o tyle dziś widzimy tylko mały procent, co już mogłoby nam dać dostateczny obraz. Dla porównania, prócz cegły, która w roku ubiegłym kalkulowała się ca 130 zł., służyć może i statystyka produkcji cegielni, którą dokładnie przytoczymy w numerze następnym. Ceny cegły w chwili obecnej kalkulują się następująco: cegła podmiejska ręczna 70 — 80 loco cegielnia, fracht do Warszawy 15 — 20 zł., zwózka na budowę 10 — 15 zł., razem ca 110 zł.; górnośląska maszynowa 60 — 65 loco wagon stacja wysyłająca, fracht do Warszawy 32 — 35 zł., zwózka na budowę 10 — 15 zł., razem do 110 zł.; częstochowska loco cegielnia 65 — 70, fracht 30 zł., loco budowa 110 zł. Hurtownicy ceramiczni oddają dziś cegłę od 105 — 110 zł., przyczem zapotrzebowanie jest tak małe, że przy regulacji gotówkowej można uzyskać nawet ceny niższe. W zasadzie tranzakcje cegłą są tylko wekslowe z terminem 3 miesięcznym, a nawet i dłuższym. Ceny powyższe obowiązują przy tranzakcjach większych, zaś drobne partie oddaje się maximum po 115 zł. Z powyższego widać, że bessa na cegłę trwa nadal, a przedsiębiorcy budowlani spodziewają się dalszej niżki, która, ich zdaniem, powinna dojść do 95 zł. Wstrzymywanie się powyższych od kupna, zmusza zarówno cegielnie, potrzebujące płynnej gotówki na wypłaty, jakoteż hurtowników ceramicznych do obniżenia cen. Cegła nowej produkcji nadchodzi już do Warszawy i jakkolwiek w zasadzie cena jest jednakowa, to jednak zeszłoroczną oddają po cenach wyższych, zaś tegoroczną niższych. Najlepszym wskaźnikiem wielkości ruchu budowlanego jest cena cegły, potrzebna do rozpoczęcia nowych budowli, a nie inne towary jak wapno, używane do odnowek i wszelkiego rodzaju remontów. Sezon w cegielniach, rozpoczynający się zazwyczaj od 15 kwietnia, opóźnił się w tym roku, nie pociągając jednak za sobą przykrych konsekwencji.

Cement. Mimo podwyżki przez Syndykat cementowy cen cementu, o czym pisaliśmy już poprzednio, zapotrzebowanie wzrasta i cementownie pracują normalnie. Tranzakcje cementem dochodzą głównie do skutku za gotówkę, gdyż składy chcą otrzymać rabat, który przy zapłacie wekslowej odpada. Cena Syndykatu fr. wagon Warszawa za 100 kg. wynosi 9.30, a za beczkę 200 kg. 9.30, plus 9.30, plus opakowanie 3.80, plus stemple i podstawienie wagonu 0.25, razem 22.65. Licząc zwózkę z kolei na skład 1 zł. od beczki, dochodzimy do kosztu własnego 23.65. Składy oddają dziś cement po 24.50 za beczkę 180 kg. loco skład i 25 zł. loco budowa, zaś 200 kg. po 27 loco skład i 27.50 loco budowa. Coraz większe ilości nadchodzą cementu w workach, do którego początkowo odbiorcy nie mieli zaufania, stopniowo jednak przyzwyczaili się do niego i dziś chętnie go nabywają. W cenie jest on znacznie tańszy i kosztuje loco skład po 6.25 za 50 kg., a więc zł. 25 za 200 kg. i zł. 26 loco budowa.

Wapno. Cena wapna uległa już w ostatnim czasie podwyższeniu, zaś od 1-go czerwca ma nastąpić podwyżka wapna „Kadzielnia”. Ceny zasadnicze różnych gatunków wapna ustalono następująco: franco wagon Kielce i Kadzielnia I gat. 5.50, II gat. 4.75, III gat. 4.50; Jaworznia 4.75 zł. Zagórze Kieleckie 4.50, Wietrzna Kielecka 4.90, Chęciny 4.80. Przewóz 100 kg. do Warszawy wynosi 1 zł., koszt więc fr. wagon Warszawa będzie o 1 zł. wyższy. Wszystkie wyżej wymienione gatunki uchodzą w Polsce za najlepsze, z nich zaś na pierwszy plan wysuwa się Kadzielnia, Jaworznia i Chęciny. Te dwa ostatnie, mimo, że jakościowo są bardzo dobre, nie zdobyły jeszcze na rynku naszym popularności, jaką się cieszy Kadzielnia. Produkcja ich jest znacznie mniejsza i nie byłaby w stanie pokryć zapotrzebowania. Do średnich gatunków należy Piechcin poznański, którego produkcja jest największa w całej Polsce, wapienniki te ustępują jednak znacznie w jakości kieleckiemu wapnu. Płacono za nie fr. Warszawa 5.40, Rudniki — Będziny częstochowskie 4.95, sosnowieckie 4.75 fr. Warszawa. Dwa tu wymienione wapna nie znajdują nabywców, te ostatnie wskutek znacznej ilości kamieni i małej wydajności, zaś częstochowskie jest masą kleistą i nie nadaje się zupełnie do wyprawy, a przy murowaniu wymaga dłuższej pracy. Zwózka z kolei na skład kosztuje 1 zł., loco więc skład kalkuluje się wapno od 5.50 — 7.50 zł., zaś loco budowa 6 — 8 zł. Od cen powyższych otrzymują składy rabaty oraz opłacają wapno wekslem bez dyskonta i dlatego różnica między kosztem loco skład i budowa jest taka mała.

Gips. Zbyt gipsu jest stosunkowo mały, jakkolwiek produkcja już znacznie wzrasta. W okresie obecnym oraz pod koniec jesieni przypada główny sezon na gips, mimo to chwilowo nie słychać nic o podwyżce cen. Gipsownia Wapienka w Poznaniu zdobywa już rynek warszawski, dostarczając gipsu lepszemu od miejscowego i konkurując z nim całkowicie. Płacono loco skład: gips murarski 11 zł., sztukatorski 12, modelowy 14 zł. za 100 kg., zaś loco budowa o 1 zł. drożej.

Drzewo. Sytuacja na rynku drzewnym w dalszym ciągu niekorzystna. Zapotrzebowanie na rynku wewnętrznym minimalne, wskutek zastojów w przemyśle budowlanym i braku kredytów. Wyplacalność kupców drzewnych jest słaba, wobec czego kredyty udzielane są bardzo ostrożnie. Notowano za 1 m.³ franco wagon stacja Warszawa, w nawiasach ceny detaliczne: dębowy materiał stołarski wszystkich grubości 175 (230), deski i bale sosnowe stołarskie 170 — 180 (220), boczne bez seków 140 — 165 (200), deski obrzynane 1/4 cala od kantu 85 — 100 (130), 3/4 cala 95 — 110 (130) — 1 1/4 i 1 1/2 cala 105 — 110 (140) bele obrzynane 130 (155), kantówka obrzynana niewymiarowa 120 (145), ciosana 90 (125) deski heblowane i szpuntowane 135 (165). Na rynku eksportowym zastój trwa nadal. Większe transporty odeszły do Niemiec, zaś na rynku angielskim dla drzewa polskiego konjunktura nadal niepomyślna.

Żelazo. Na rynku żelaza sytuacja nie uległa zmianie i ceny utrzymały się na poziomie notowań ostatnich, podanych przez nas w poprzednim numerze. Ceny blachy cynkowej według cen syndykatu od dnia 10 b. m. loco huta za tonę wynoszą: blacha cynkowa przy odbiorze powyżej 30 ton £ 35.0, poniżej 30 ton £ 35.10, poniżej 5 ton £ 26.10 dla konsumentów £ 37.10. W składach w detalu oddawano 1 kg. dla kupców 1.68 zł., dla konsumentów 1.72. Gwoździe loco stacja odbiorcza płacono 65 zł. za 100 kg., drut ocynkowany 97. druty inne 80 zł. Cena zasadnicza. Udzielane są rabaty od 5 do 8 procentów.

Papa. Zbyt papy minimalny. Fabryki nietylko nie podnoszą cen, lecz przeciwnie, starają się stałym odbiorcom ceny obniżyć. Zasadnicze ceny utrzymują się nadal: rolka papy 1/0 4.50 zł., 2/0 5.50, 3/0 6.50, 4/0 7.50 zł. Zbytu większego nie należy oczekiwać.

Smola. Smoła gazowa, preparowana w beczkach w większych ilościach 0.42 kg., w detalu 0.50 — 0.55. Zainteresowanie małe.

Grot.

Kronika budowlana.

„PRZEGLĄD BUDOWLANY“.

W lutym b. r. podjęło Stowarzyszenie Przemysłowców Budowlanych w Warszawie, wydawnictwo własnego organu p. t. „Przeгляд Budowlany”. Redaktorem naczelnym i rzeczowym „Przeглядu” jest popularny w stolicy adwokat p. Ignacy Chabielski, pionier budownictwa i długoletni radca prawny Stowarzyszenia Przemysłowców Budowlanych w Warszawie.

Czytelnicy naszego pisma mieli w ciągu lat niejednokrotnie sposobność zaznajomić się z działalnością p. mec. Chabielskiego na podstawie jego własnych artykułów, oraz wywiadów, zamieszczanych na łamach „Polskiego Przemysłu Budowlanego”.

Już tej samej choćby tylko znajomości wystarczy, aby zgodzić się z nami w poglądzie, że osoba redaktora daje dostateczną gwarancję wysokiego poziomu redagowanego przezeń pisma. A „Przeгляд Budowlany” wykazuje stały postęp i rokuje jak najlepsze widoki na przyszłość.

Bratniemu organowi życzymy pomyślnego rozwoju, składając jednocześnie wyrazy podziękia za wypożyczenie klisz drukarskich (ze zdjęciami z P. W. K.), które zamieszczamy w niniejszym numerze.

120 MILJONÓW NA INWESTYCJE SAMORZĄDOWE.

Ministerjum spraw wewnętrznych ukończyło prace nad badaniem obecnego zapotrzebowania kredytów samorządowych, na wykończenie rozpoczętych inwestycji.

Badanie to rozpoczęto przez rozpisanie ankiety, która w swym wyniku pozwoliła na określenie wysokości zapotrzebowania kredytowego samorządów w tej mierze na 120.000.000 złotych.

Dalsze badania, prowadzone pod kątem widzenia dostosowania tych potrzeb do realnych warunków kredytowych rynku pieniężnego, polegały na analizie zgłoszonych zapotrzebowań i wybraniu z nich najbardziej aktualnych i największej pilnych.

Wynik tej analizy, prowadzony w drodze badania zgłoszeń i wniosków wojewodów, a także częściowo przez delegatów ministerjum na miejscu, pozwolił na zredukowanie pierwotnie obliczonej kwoty, do wysokości 44.000.000 zł. Ta ostatnia suma będzie brana pod uwagę przy ustalaniu planu kredytowania inwestycji samorządowych w r. b., przy czym będzie jeszcze stosowana pewna kolejność.

Realizacja omawianych zapotrzebowań następować będzie stopniowo, zależnie od sytuacji finansowej rynku.

NOWY PROJEKT BUDOWLANY.

Centralna organizacja związku zawodowego pracowników umysłowych opracowała własny projekt budowlany i zamierza przedstawić go miarodajnym władzom. Projekt ten zawiera następujące wskazania:

1) obciążenie podatkiem w wysokości 28% dochodu brutto z komornego właścicieli nieruchomości, powinno dać wedle obliczeń 140 milionów zł. rocznie;

2) płace niezabudowane oraz małe domy w śródmieściu należy obciążyć podatkiem w wysokości 30% wartości tych obiektów;

3) należy podwyższyć podatek dochodowy, od czego jednak zwolnieni byłiby płatnicy, wymienieni w poprzednich dwu punktach projektu.

Projekt podkreśla konieczność wyeliminowania wszystkich funduszy na cele rozbudowy, nie wyłączając podatków od lokalów i kredytów państwowych na ten cel z ogólnego budżetu. Wskazane jest utworzenie specjalnego funduszu rozbudowy. Przy rozdziale kredytu uwzględnione powinny być przede wszystkim mieszkania 3-izbowe w dużych blokach mieszkalnych. Zrealizowanie powyższego projektu pozwoli na zaspokojenie 1/3 zapotrzebowania w ciągu lat 10.

BUDOWA DOMÓW WYPOCZYNKOWYCH DLA OFICERÓW BĘDZIE SZYBKO PRZEPROWADZONA.

Z polecenia Marszałka Piłsudskiego odbyły się niedawno w Warszawie narady wszystkich dowódców okręgów korpusu, pod przewodnictwem wiceministra gen. Konarzewskiego. W pierwszym dniu obrad, głównym tematem była sprawa budowy domów wypoczynkowych dla oficerów. Akcją tę zapoczątkowali sami oficerowie, zainteresował się nią jednak gorąco Marszałek Piłsudski. Ministerstwo Spraw Wojskowych udzieli na ten cel znaczniejszej subwencji i budowa domów wypoczynkowych będzie mogła być szybko ukończona. Domy wypoczynkowe staną nad polskim morzem, w Zaleszczykach, Krynicy i w Szczawnicy.

OPODATKOWANIE SAMOCHODÓW NA BUDOWĘ DRÓG POLSKICH.

Projekt ustawy w sprawie opodatkowania samochodów został już opracowany przez ministerstwo robót publicznych.

Wpływy z tego podatku mają pójść na budowę nowych i naprawę starych szos. Natomiast mają być skasowane wszelkie ołaty drogowe, pobierane przez państwo, gminy i miasta. Wysokość podatku zależna jest od wagi samochodu, jak również i od celów, do jakich jest wyzyskiwany.

Z wpływów tego podatku 70% poidzie na utrzymanie i budowę nowych dróg państwowych, 30% zaś na budowę i naprawę dróg samorządowych. Ustawa ta ujednostajnia system obciążania podatkiem samochodów w całej Polsce i przyczynia się do powiększenia funduszy drogowych.

DWA KONKURSY ARCHITEKTONICZNE.

Do serii gmachów reprezentacyjnych, wyrastających w Warszawie w gorączkowym tempie, przybędą niebawem dwa dalsze wspaniałe przybytki Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz Najwyższej Izby Kontroli Państwa.

Wnosząc z samego przeznaczenia siedzib, należy oczekiwać, iż będą to pałace, odpowiadające swym zewnętrznym wyglądem powadze instytucji, które w nich zamieszkają.

W trosce o jak najlepszy wynik Urząd Budowy Gmachów Państwowych w m. st. Warszawie rozpiął konkurs, który Czytelnicy naszego pisma znajdą na stronie IV w dziale ogłoszeń.

W A R S Z A W A

ŻENSKIE KURSY TECHNICZNE W WARSZAWIE, HOŻA 88, I p.

Z okazji zakończenia roku szkolnego i Dorocznego Zjazdu Absolwentów Z. K. T., odbędzie się 22 czerwca o godz. 9 rano w kościele Św. Anny na Krak. Przedmieściu uroczyste nabożeństwo, wieczorem tego dnia w lokalu szkoły koncert.

NOWA PROPOZYCJA POŻYCZKI DLA M. ST. WARSZAWY.

„Górnośląskie tow. akc. dla budowy przemysłowych”, oparte o kapitały angielskie, zaproponowało magistratowi m. st. Warszawy wykonanie, na warunkach kredytowych, hali tarasowej oraz ukończenie budowy Muzeum Narodowego i cegielni. Kredytowana suma wyniosłaby około 15.000.000 zł.

Warunki ołaty i oprocentowania będą przedmiotem dalszych pertraktacji z jeneralnym przedstawicielem tego Tow., który przybędzie niebawem z Anglii.

PROJEKTY BUDOWLANE.

Mimo niesprzyjających horoskopów finansowych oraz wszelkiego rodzaju utrudnień, związanych z budownictwem, do rady budowlanej przy wydziale technicznym w dalszym ciągu napływają bez przerwy podania o zatwierdzenie projektów budowlanych. Na odbywających się co tydzień posiedzeniach rady, następuje zatwierdzenie przeciętnie od 25 do 30 projektów. Co prawda, w liczbie tej przeważają drobne projekty przeróbek, rzadko zdarzają się większe objekty.

Nadto zauważyć należy, że w porównaniu z rokiem ub. spółdzielnie mieszkaniowe prowadzą akcję w tej mierze o wiele mniejszą.

MEMORJAŁ W SPRAWIE AKCJI BUDOWLANEJ W STOLICY.

W pierwszych dniach maja prezydent miasta inż. Z. Słomiński, jako przewodniczący Komitetu rozbudowy, wręczył odpowiednim władzom projekt rozwiązania zagadnienia budownictwa mieszkalnego na terenie Warszawy oraz jego sfinansowania. Memorjał był przedmiotem szczegółowych rozważań w Komitecie rozbudowy.

REGULACJA MIASTA.

Sprawozdanie za kwiecień biura regulacji wykazuje, że dział ten załatwił 500 spraw. Między innymi załatwiono regulację terenów Blocha przy ul. 3-go Maja, zabudowę ul. Strzeleckiej, zabudowanie lasu bielańskiego, zabudowanie placu przy ul. Rozbrat, projekt uliczki na terenach linii średnicowej pomiędzy ul. Smolną a wybrzeżem Kościuszkowskim, linię regulacyjną ul. Foksał.

Pozatem zatwierdzono projekt przebiecia ulicy na ul. Marszałka Piłsudskiego na przedłużeniu ul. Czackiego, projekt

parcelacji majątku Mokotów A. przy zbiegu Kazimierzowskiej i Raclawickiej, jakoteż szkic zabudowania części północnej miasta-ogrodu Czerniakowa.

WIADUKTY KOLEJOWE W WARSZAWIE.

Warszawska dyrekcja kolejowa ukończyła budowę wiaduktu przy ul. Powązkowskiej. Budowę tego wiaduktu podjęto w celu udogodnienia komunikacji kolejowej z częścią miasta, położoną na północ od linii obwodowej. Budowa wiaduktu pozwoli na przejazd i przejście bez przejazdu lub przechodzenia w tym punkcie przez tory kolejowe. Obecnie pozostaje tylko wykonanie dojazdu do tego wiaduktu, t. j. podniesienie poziomu ulic, ułożenie jezdni etc., które to roboty ma wykonać miasto. Budowa wiaduktu wykonana była b. szybko w wyjątkowo ciężkich warunkach atmosferycznych podczas ubiegłej zimy.

W bieżącym sezonie budowlanym ukończona będzie również budowa wiaduktu przy ul. Obozowej. Roboty są tak zaawansowane, że pozostaje tylko ułożenie przęseł żelaznych. Wiadukt wybudowano na przecięciu kolei obwodowej z jezdnią uliczną, tworząc arterię dla ruchu ulicznego pod torami kolejowymi.

BUDOWA GMACHÓW SZKOLNYCH I DOMÓW MIESZKALNYCH DLA NAUCZYCIELI.

Pod przewodnictwem wojewody warszawskiego inż. St. Twardo i wice - wojewody St. Łopatto, odbyło się dziewiąte z kolei posiedzenie wydziału wojewódzkiego, na którym zatwierdzono preliminarze budżetowe powiatowych związków komunalnych: nieszawskiego, płockiego, włocławskiego i sochaczewskiego.

Na szczególną uwagę zasługuje podjęta w pow. włocławskim akcja budowy wzorowej sieci szkół powszechnych. Na cel ten przewidziano w budżecie 3.200.000 zł. Według zakreślonego planu, w ciągu 5 lat cały powiat włocławski będzie pokryty siecią dobrze zorganizowanych szkół oraz należyte budynkami mieszkalnymi dla nauczycieli. W sfinansowaniu tej akcji bierze czynny udział skarb państwa, udzielając 50 proc. dotacji.

Akcję w kierunku budowy szkół rozpoczęto również w pow. nieszawskim. Podejmuje ją powiatowy związek komunalny łącznie z gminami. Poza tem w pow. nieszawskim prowadzone są intensywne roboty, związane z budową dróg. Na budowę ich prelinowano na r. b. 511.000 złotych.

PRACE PRZYGOTOWAWCZE DO BUDOWY NOWEGO MOSTU NA WISŁĘ.

Wydział techniczny magistratu ukończył już przedwstępne badania terenu, na którym stanąć ma nowy most przez Wisłę, prowadzone pod kierunkiem inż. Bronisława Plebińskiego.

Dokonano już wierceń geologicznych gruntu na lewym i prawym brzegu oraz w korycie Wisły, ukończono też pomiary triangulacyjne na przestrzeni od Krakowskiego Przedmieścia aż do ul. Jagiellońskiej na Pradze.

Korzystając z surowości tegorocznej zimy, przeprowadzono również dodatkowe pomiary na lodzie rzeki, w celu sprawdzenia pomiarów triangulacyjnych.

Obecnie kierownictwo budowy mostu zajęte jest opracowywaniem planów przedwstępnych całego terenu, na którym ma stanąć przyszły most miejski.

Przyjmowane są pod uwagę trzy kierunki: pierwszy — wzdłuż ul. Karowej poprzez Wisłę i wzdłuż ul. Brukowej na Pradze, drugi — wzdłuż ul. Karowej poprzez Wisłę z rozgałęzieniem wiaduktu praskiego na dwie odnogi, dla ruchu jednostajnego wzdłuż ulic Brukowej i Szerokiej; i wreszcie trzeci — w prostej linii od Krak. Przedmieścia aż do ul. Jagiellońskiej.

Najekonomiczniejszy wydaje się być kierunek pierwszy. Ostateczne rozstrzygnięcie tej sprawy zależne będzie od orzeczenia komisji regulacyjnej miasta i decyzji magistratu.

Po ustaleniu właściwego kierunku mostu, kierownictwo budowy nowego mostu przystąpi do opracowania technicznych warunków konkursu, jaki wydział techniczny magistratu zamierza ogłosić na jesieni b. r.

HALA TARGOWA NA UL. WOLSKIEJ.

Magistrat ukończył już wszelkie formalności, związane z nabyciem terenu pod przyszłą halę targową przy ul. Wolskiej i w dniach najbliższych ogłosi przetarg na budowę tej hali.

Budowa ma się zacząć jeszcze w tym roku, a zakończyć w roku przyszłym. Koszt jej wyniesie około 6 milionów zł.

Po postawieniu nowej hali targowej na Wolskiej skasowane będzie słynne targowisko na Kercelaku.

BUDOWA FILTRÓW POŚPIESZNYCH.

Dyrekcja wodociągów i kanalizacji otrzymała z Kanady projekt fundamentów żelbetowych, pod budowę stacji filtrów pośpiesznych na terenie dotychczasowej stacji filtrów przy ul. Koszykowej. Projekt ten rozpatrzyła specjalna komisja rzeczoznawców, która go zaakceptowała z niewielkimi uzupełnieniami. Reszta projektu budowy jest w drodze do Warszawy. Niebawem ogłoszony będzie przetarg na budowę hali Roboty przygotowawcze do budowy fundamentów filtrów już rozpoczęto. Przygotowywane są też maszyny i tabor kolejkowy do robót ziemnych. Budowa nowych filtrów obliczona jest na 2 lata.

PLAN ZABUDOWY LASKU BIELANSKIEGO.

Sprawa zabudowy gruntów państwowych, położonych na Bielanach, a więc lasu Bielańskiego i terenów położonych na zachód od szosy Młocińskiej, rozważana była na ostatnim posiedzeniu komisji regulacyjnej.

Odpowiedni projekt przewiduje na tym terenie narazie jedynie główne arterie komunikacyjne. Opracowanie szczegółowych planów ma nastąpić później. Sprawę tego planu wysunięto obecnie z uwagi na odstąpienie na Bielanach miastu gruntów państwowych pod budowę szpitala dla umysłowo chorych ogólnej powierzchni około 10 hektarów, a to ze względu na zamierzone prowadzenie obok zakładu gospodarstwa rolnego i ogrodniczego, w celu zatrudnienia spokojnych chorych.

Jak wiadomo, zamierzeniem miasta jest, aby w sąsiedztwie omawianych terenów powstała w przyszłości nowoczesna dzielnica szpitalna.

W ten sposób sprawa budowy nowego szpitala dla umysłowo chorych, którego brak Warszawa odczuwała dotkliwie, posunęła się znacznie naprzód.

BRUKI W WARSZAWIE.

Według danych technicznego wydziału magistratu, ogólna powierzchnia ulic w Warszawie wynosi 6.359.688 metrów kw., z tego bruków ulepszonych (asfalt i kostka) jest 1.021.872 m. kw. (16 proc.), zwykłych (kamień polny, łamany i szosy) 2.493.774 m. kw. (39 proc.), chodników 1.889.337 (29 proc.), oraz ulic niezabrukowanych 990.705 (16 proc.), w czym jest ulic już zabudowanych i zamieszkałych 521.893 m. kw. (8 proc.).

Koszt zabrukowania kamieniem łamanym ulic, nieposiadających bruków, wyniosłoby 24.800.000 zł., koszt usunięcia kamienia łamanego i zastąpienia go brukiem ulepszonym — 85.500.000 zł., koszt zamiany pozostałej jeszcze kostki drzewnej na asfalt 5.900.000 zł. Ogólny więc koszt uporządkowania bruków w Warszawie wymagałby 116.200.000 zł. Gdyby zatem jako normę wydatków na ten cel przyjąć sumę prelinowaną w budżecie zwyczajnym i nadzwyczajnym na rok 1929/30, całkowite uporządkowanie bruków w Warszawie nastąpiłoby po 24 latach.

BUDOWA GAZOWNI.

Na placu gazowni wolskiej jest obecnie wielkie skupienie części maszyn, retort i kotłów, jako składników przyszłych wielkich pieców. Montaż tych części już się rozpoczął. Oczekuje się, że z dniem 1 stycznia 1930 r., nowe piece gazowe będą wykończone i uruchomione. Uruchomienie nowych pieców gazowych da możność gazowni warszawskiej dostarczenia dostatecznej ilości gazu przedsiębiorstwom przemysłowym coraz bardziej gazyfikującym się. Poza tem uskuteczni się w ten sposób plan likwidacji wytwórni gazu przy ul. Ludnej. Wytwórnia ta hamuje rozwój miasta na Powiślu.

PRZYMUS KANALIZACYJNY W TRZECH SFERACH WARSZAWY Z TERMINEM ROKU, DWU I TRZECH LAT.

Magistrat przyjął projekt przepisów o przymusie kanalizacyjnym. Projekt ten, który przesłany będzie w formie wniosku Radzie miejskiej, dzieli miasto na trzy strefy, назначając dla domów objętych niemi różne terminy dołączenia ich do sieci kanalizacyjnej.

W ciągu jednego roku od daty ogłoszenia przepisów muszą zaprowadzić kanalizację domy, położone w obrębie ulic: Al. Jerozolimskie od Marszałkowskiej, Al. 3-go Maja do Smol

nej, następnie wzdłuż pasa przyszej Alei na Skarpie, która dochodzić ma, według nowego projektu, aż do Zjazdu, dalej pl. Zamkowy, Podwale, Kapitulna, Kapucyńska, Daniłowiczowska, Bielańska, Zabia, Zielna, Chmielna do Marszałkowskiej, Marszałkowska do Al. Jerolimskiej.

Drugą strefę, gdzie domy muszą być skanalizowane w ciągu 2 lat, stanowi dalszy pierścień, objęty ulicami: Agrikola, Belwederska, Bagatela, Polna, Emilji Plater, Żelazna, Nowolipie, Smocza, Gęsia, Franciszkańska, Freta, Mostowa, brzeg Wisły. Ponadto na Pradze: ul. Zygmuntowska, Targowa, Brukowa — brzeg Wisły.

Do trzeciej strefy z obowiązkiem skanalizowania w ciągu lat 3 należy reszta ulic. Tutaj przewidziano obliczenie tego terminu w zależności od wykonania przez miasto głównych przewodów kanalizacyjnych.

TELEFON WARSZAWA — ŁÓDŹ.

Minist. poczt i telegrafów zajęte jest opracowywaniem umowy na budowę kabla telefonicznego Warszawa — Łódź. Zamówienie na kabel, którego koszt wyniesie około 8 mil. zł, dokonane będzie w 3 polskich fabrykach kabli; wzmacniacze i cewki zamówione będą zagranicą.

Z chwilą ostatecznego opracowania powyższej umowy będzie ona przesłana do uzgodnienia minist. przemysłu i handlu, oraz skarbu, ponadto prokuratorji jeneralnej.

Minist. poczt i telegrafów oblicza, iż z chwilą, gdy umowa będzie podpisana, na przeprowadzenie całej budowy potrzeba będzie roku czasu.

45 POMNIKÓW NA 69 PLACACH.

Komisja pomnikowa, wyłoniona swego czasu przez radę artystyczną, zbierze się w tych dniach celem przedyskutowania sprawy budowy pomników w Warszawie. Przygotowano spis placów, na których mogłyby stanąć pomniki. Spis ten wymienia 69 placów w całym mieście z uwzględnieniem przedmieść, parków i ogrodów. Nie jest wymieniony rynek Starego Miasta, jakoteż place, na których już są pomniki. Co się tyczy spisu wielkich ludzi, którym mają być wystawione pomniki, wymienia on 45 nazwisk zasłużonych. Pomiędzy nimi są nietylko polacy, lecz marsz. Foch, prez. Wilson. Spis nie obejmuje zupełnie nazwisk osób żyjących. Przewiduje się w spisie pomnik Odrodzenia, 5 poległych. Jako pilne podkreślono wzniesienie pomników: Słowackiego, Kościuszki, Kraszewskiego i Sienkiewicza.

POMNIK MONIUSZKI.

Sprawa budowy pomnika Moniuszki, wchodzi na drogę realizacji: zarząd miasta zdecydował, że pomnik ten stanie na placu Teatralnym, sekcja im. Moniuszki, przyjęła dalszą akcję budowy pomnika. Od energii komitetu im. Moniuszki zależy, jak prędko projekt będzie uskuteczniiony.

L W Ó W

WODOCIĄG GAZOWY DOSTARCZY GAZ ZIEMNY DO LWOWA.

Wojewódzka komisja zatwierdziła projekty i plany rurociągu gazowego z Dakszawy do Lwowa. Będzie on ułożony wzdłuż szosy Stryj — Mikołajów, następnie drogami gminnymi do Pustomytl do tamtejszych wapienników. w dalszym ciągu przez Nawarię, Sokolniki do rogatki gródeckiej i wzdłuż toru kolejowego do Persenkówki.

Spółka Akcyjna „Gazolina” toczy obecnie pertraktacje z gminą o dostawę gazu ziemnego do gazowni miejskiej, która przez potaniecie gazu zwiększy konsumcję. Głównymi odbiorcami gazu ziemnego będą zakłady przemysłowe, do opalania kotłów parowych, napędu motorów gazowych oraz zakłady takie, jak piekarnie, odlewnie, warsztaty, kuźnie. „Gazolina” poza tem planuje budowę dużej fabryki szkła.

Uruchomienie gazociągu spodziewane jest na jesieni r. b.

B I A Ł Y S T O K

PRZEBUDOWA PAŁACU W ŚWIACKU NA ZAKŁAD LECZNICZY.

Pod przewodnictwem wojewody Kirsta odbyło się w Białymstoku posiedzenie Komitetu przebudowy pałacu w Świacku na zakład leczniczy dla alkoholików i narkomanów.

Komitet dokonał dokładnych oględzin majątku.

Z A L E S Z C Z Y K I

BUDOWA KOLEI KOŁOMYJA — ZALESZCZYKI PRZEZ RUMUNJĘ.

Sprawa połączenia kolejowego, najbliższego z Zaleszczykami przez terytorjum rumuńskie, wlecze się od wielu lat. Obecnie na konferencji kolejowej w Bukareszcie sprawa ta dojrzała i zostanie przywrócony stan, jaki istniał przed wojną, t. zn. że linja kolejowa będzie biegła wprost przez most kolejowy na Dniestrze, na terytorjum rumuńskim, po naprawieniu mostu i przenrowadzeniu odpowiednich adaptacji. Przywrócenie połączenia kolejowego przez Zaleszczyki odciąży linję Lwów — Bukareszt i przyczyni się do znacznego podniesienia tego uroczego zakątka klimatycznego, jakim są Zaleszczyki.

O T W O C K

BUDOWA SANATORJUM.

Odbyło się zebranie komitetu budowy sanatorium miejskiego w Otwocku dla chorych piersiowych. Z przedstawionych rachunków okazuje się, że na zupełne wykończenie tego zakładu potrzeba jeszcze 870.000 zł.; w roku zaś bieżącym z sum budżetowych dokonano robót na 1.599.912 zł. Roboty jednak postępują w szybkim tempie, tak, że gmach w końcu lata stanowczo będzie oddany do użytku chorych. Obecnie odbywa się tynkowanie niektórych ścian, wykończenie podłóg, budowa pomieszczenia izolacyjnego, urządzenia plantacji i przeprowadzanie rur dla hydrantów. Aby nie zwlekać z umebłowaniem sanatorium, postanowiono drobne przedmioty nabyć sposobem gospodarca vm, bez wyznaczania przetargu, co zaoszczędziłoby dość czasu. Uchwalono gmach sanatorium zabezpieczyć w piorunochrony.

P Ł O Ń S K.

40 TYSIĘCY ZŁOTYCH NA BUDOWĘ BETONIARNI W PŁOŃSKU.

Odbyło się pierwsze posiedzenie warszawskiego wydziału wojewódzkiego pod przewodnictwem wojewody warszawskiego inż. St. Twardo.

Zatwierdzono szereg uchwał władz samorządowych, dotyczących zaciągnięcia pożyczek na cele inwestycyjne, między in. pow. związku komunalnego w Płońsku w kwocie 40.000 zł. na budowę betoniarni.

Postanowiono przychylić się częściowo do próśby m. Krośniewic w sprawie rozszerzenia granic tego miasta. Sprawa granic Nowego Miasta będzie rozpatrywana na następnym posiedzeniu. Uchwalono wystąpić do M. S. W. o utworzenie nowej samodzielnej gminy Piartów (Utrata) z nadaniem jej uprawnień finansowych gmin miejskich.

Specjalne zainteresowanie wzbudziła sprawa rozszerzenia działalności powiatowych komitetów rolnych. Postanowiono podjąć w związku z tem planową skoordynowaną pracę w dziedzinie popierania rolnictwa i uregulowania stosunków aprowizacyjnych.

T U R Z E C

POŻYCZKA NA BUDOWĘ SZKOŁY Powszechnej W TURCU.

Bank Gospodarstwa Krajowego przyznał gminie jeremickiej w m-ku Turcu, pożyczkę w sumie 40.000 zł.

T O R U Ń

RUCH BUDOWLANY W KWIETNIU.

W kwietniu r. b. wydział budowlany magistratu toruńskiego wydał 7 konsensów budowlanych i to m. in.: 1 na urządzenie kanalizacji, 1 na pobudowanie werandy, 1 na przebudowę stacji benzynowej, 1 na powiększenie kuźni, 1 na nadbudowę III-go piętra i 1 na urządzenie mieszkania na poddaszu. Poza tem prowadzone były nadal prace przy rozpoczętych w zeszłym roku budowlach publicznych. Szczególnie szybko posuwają się naprzód prace przy budowie dyr. lasów pastwowych na rogu ul. Mickiewicza i Moniuszki.

POZNAN

MATERJAŁY BUDOWLANE

Wskutek całkowitego zastoju w ruchu budowlanym popyt na cegłę był minimalny. Odżyło się to na jej cenie, która spadła; obecnie ceny są mniej więcej o 25 proc. niższe niż w tym samym czasie roku ub. Część cegielni musiała wskutek tego wyprzedzić swe zapasy poniżej kosztów produkcji. Lepszym popytem cieszyły się sączki i dachówki.

KATOWICE

Z ZATARGU W PRZEMYSŁE BUDOWLANYM.

Obradowała Komisja Pojedn. i Arbitr. pod przewodnictwem inż. Kossuta nad sprawą zatargu w przemyśle budowlanym województwa śląskiego. Komisja skorygowała dotychczasowe i ustaliła nowe stawki dla wszystkich kategorii pracowników budowlanych. M. in. na podstawie orzeczenia Komisji mularze pierwszej kategorii otrzymywać będą za godzinę 1 zł. 70 gr., mularze kat. drugiej 1 zł. 60 gr., robotnicy wykwalifikowani przy cementowych robotach 1 zł. 32 gr., trażarze materiałów budowlanych 1 zł. 15 gr., maszyniści pierwszej i drugiej kategorii oraz robotnicy niewykwalifikowani 86 gr. za godzinę. Stawki, ustalone przez Komisję Arb. i Pojedn. obowiązują od 15 maja do końca b. r.

TARNOWSKIE GÓRY

KOMISJA WODOCIĄGOWA.

Z pośród Rady Miejskiej w Tarn. Górach wybrano komisję, której zadaniem będzie badanie przyłączenia się wodociągów miejskich do Zakładów Wodociągów Państwowych szybu „Staszica”, względnie opracowanie innego projektu, zabezpieczającego miasto od braku wody. W skład komisji wchodzi radni: Bondkowski, Powala, Widarek z frakcji polskiej i Kuhnert, Nowak oraz Smuda z frakcji niemieckiej.

WILNO

NOWE PRZEPISY W SPRAWIE KREDYTÓW BUDOWLANYCH.

Ze względu na ograniczone środki kredytowe, które są w tej chwili do dyspozycji na akcję budowlano-mieszkaniową—odnośne władze centralne wydały zarządzenia roztoczenia ścisłej kontroli nad pracą komitetu rozbudowy w tym kierunku, aby nie uchwalał wniosków do Banku Gospodarstwa Krajowego o przyznanie kredytów budującym, nie upewniwszy się uprzednio, że istnieją środki na zrealizowanie tych wniosków, oraz by przy stawianiu odnośnych wniosków uwzględniono przede wszystkim wykończenie tych domów mieszkalnych, których budowa została już zaczęta przy pomocy finansowej Banku Gosp. Krajowego.

ROZBIÓRKA DOMÓW ZAGROŻONYCH.

Komisja porządkowa dokonała lustracji niektórych posesyj, położonych w śródmieściu, w celu stwierdzenia stanu bezpieczeństwa. Postanowiono nakazać natychmiastowe przystąpienia do rozbiórki drewnianej budowli parterowej na rogu ulic Wileńskiej i Lelewela i budynku mieszkalnego przy ulicy Garbarskiej 9.

KU UWADZE WŁAŚCICIELI DOMÓW.

Podczas dokonywanych w bieżącym sezonie remontów domów, lokali i t. p., mogą zająć wypadki uszkodzeń elektrycznych. W celu zapobieżenia tym wypadkom, właściciele domów, którzy mają zamiar przystąpić do remontu, winni powiadomić Magistrat z prośbą, o zabezpieczenie instalacji. W przeciwnym razie wszelkie uszkodzenia będą naprawiane na koszt właściciela domu.

STUDNIE ARTEZYJSKIE.

Jak stwierdzono, ogólna wydajność studzien artezyjskich, zasilających wodociąg, wynosi minimum 125 mtr.³, maksimum 350 mtr.³ wody na godzinę. Ilość wody, jaką obecnie daje

wodociąg, jest zupełnie wystarczająca dla Wilna, lecz wzrastające zapotrzebowania zmuszą wkrótce miasto do zwiększenia wydajności wodociągów. W związku z powyższym, prowadzone są obecnie odpowiednie próby chemiczne i izometryczne.

NOWA WYTWÓRNIĄ BETONOWA W POW. WILEŃSKO-TROCKIM.

Wydział powiatowy sejmiku wileńsko-trockiego uchwalii poczynić kroki w państwowym Zakładzie Ubezpieczeń Wzajemnych do zaciągnięcia pożyczki w wysokości 40.000 zł. na cele uruchomienia dwóch wytwórni wyrobów betonowych na terenie powiatu, oraz na rozszerzenie istniejącej już wytwórni w Solecznikach.

BUDOWA NOWEGO KANAŁU.

Na onegdajszym (?) posiedzeniu miejskiej komisji technicznej, zapadła uchwała przystąpienia do robót nad budową kanału murowanego na ul. Nowogrodzkiej i Koziej.

G D Y N I A

WIELKI PLAN INWESTYCJI.

Magistrat Gdyni zakończył prace nad planami inwestycji na b. rok gospodarczy. Plan ten dotyczy przede wszystkim programu budowy wodociągów, kanalizacji i dalszej budowy ulic.

Co do wodociągów, to projektowane jest na b. r. prowadzenie studjów w Małym Kacku i Chylonji nad ujęciem wody oraz wybudowanie w tem miejscu zbiornika i odpowiednich połączeń. Jednocześnie planowana jest budowa wodociągu na Oksywji. W ciągu b. r. zakończony zostanie w ten sposób program rozbudowy sieci wodociągowej w mieście Gdyni.

Co do kanalizacji to w pierwszym rzędzie przeprowadzona będzie budowa t. zw. studzien Imhoffa na molo, służących do oczyszczania ścieków. Budowa ta będzie ukończona do września i umożliwi odpływ ścieków do morza. Oprócz tego będzie wykonanych 10 klm. kanału z czterema tunelami pod torami kolejowymi, oraz przerobiony zostanie 1 klm. kanału systemu wolnego, nie nadający się przy obecnym stanie do użytku. Program robót kanalizacyjnych obejmuje tylko t. zw. kanalizację sanitarną i nie uwzględnia wody deszczowej. Dla odpływu tej wody będą na ulicach poprzecznych założone rury, odprowadzające ją bezpośrednio do morza.

Co do budowy ulic, to program na r. b. przewiduje przede wszystkim budowę ulic dzielnicy przyportowej, handlowej i przy dworcu kolejowym.

BUDOWA CHŁODNI.

Z rozwojem rolnictwa w Polsce, wzrasta stale produkcja zwierzęca, oraz eksport przetworów mięsnych i nabiałowych. Pragnąc ułatwić zbył tych produktów zagranicą, oraz ustalić wysoką markę gatunkową dla polskiego eksportu, rząd postanowił wybudować w Gdyni wielką chłodnię, która rozmiarami swemi i urządzeniem stanowić będzie ostatni wyraz techniki.

Chłodnia powstanie kosztem 8,5 milj. zł., a budowa jej odbywa się w szybkim tempie pod nadzorem Państwowego Banku Rolnego, który częściowo ją finansuje. Stan robót przy budowie chłodni postępuje intensywnie naprzód. Chłodnia będzie mogła być oddana do użytku prawdopodobnie już w roku bieżącym.

ZAKOPANE

„DOM TATRZAŃSKI” W ZAKOPANEM.

W niedługim czasie rozpoczną się wstępne roboty około budowy nowego domu turystycznego i wycieczkowego t. zw. „Dworca Tatrzańskiego”. Dotychczasowy budynek, mieszczący biura sekretarjatu Oddziału P. T. T. w Zakopanem, czytelnię i restaurację, nie wystarczał na potrzeby wzmoczonego w ostatnich latach ruchu turystów z całej Polski, oraz nie posiadał odpowiednich urządzeń. Nowy budynek, który stanie obok dawnego „Dworca Tatrzańskiego”, otrzyma wielkie sale noclegowe, łazienki, natryski i t. d. Koszta budowy wyniosą około 150.000 zł. i pokryje je Polskie Towarzystwo Tatrzańskie. Plany sporządzi jeden z tamtejszych architektów i utrzyma je w stylu zakopiańskim.

Pożyteczne wydawnictwo.

Nakładem Urzędu Wojewódzkiego w Lublinie została wydana broszura prof. ceramika J. Galera, stanowiąca już Nr. 25 biblioteki wydawnictw lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego.

Treścią niniejszej broszury winni się zainteresować wszyscy działacze samorządowi, społeczni, oraz najszerze sfery ludności wiejskiej, gdyż dotkliwą bolączką życia gospodarczego wsi naszej jest szczyfowa praca odbudowy nieustannie narażonych na niebezpieczeństwo, ognia drewnianych budynków, krytych łatwopalnym materiałem i dlatego padających w nader krótkich odstępach czasu ofiarą powtarzających się niszczycielskich masowych pożarów, mimo energicznej akcji przeciwogniowej.

Z tego wynika konieczność zarzucenia dotychczasowego systemu budownictwa drewnianego i podjęcia gruntownej przebudowy wsi naszej, celem jej uodpornienia przeciw niebezpieczeństwu pożarów, przez wejście na drogę budownictwa ogniotrwałego. Wieś, którą zastaliśmy łatwopalną — bo drewnianą — należy przeobrazić w murowaną. A przedewszystkiem musi jaknajrychlej zniknąć z sylwety naszej wsi — wprawdzie malownicza i tradycyjna, starosłowiańska — słomiana strzecha, a miejsce jej winno zająć mniej poetyczne, ale bardziej praktyczne, ogniotrwałe pokrycie dachu.

Pierwszym etapem realizacji tego zadania, zwrócenia bu-

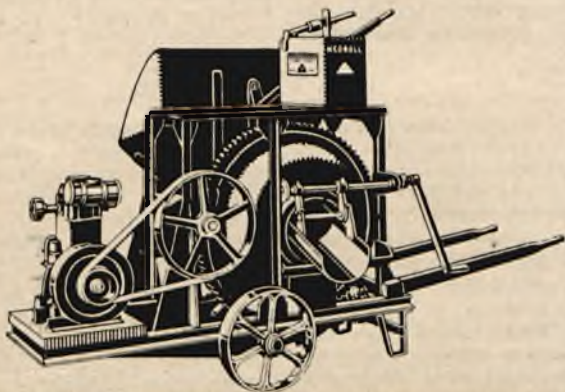
downictwa wiejskiego na zdrowe i postępowe tory — to dostarczenie taniego i łatwodostępnego materiału ogniotrwałego w postaci cegły, przez stworzenie gęstej sieci małych cegielni polowych. Tylko przez tego rodzaju prymitywne wytwórnice, które każdy zainteresowany może własnymi rękami wybudować i obsłużyć przy wypale cegły, co obniża kosztą budowy i produkcji, niemal do połowy normalnej kalkulacji, można wśród naszej ludności wiejskiej spopularyzować ideę budownictwa ogniotrwałego; roli tej nie spełnią w żadnym wypadku wielkie maszynowe cegielnie, przystosowane do potrzeb miejskich i oparte na pracy wyłącznie płatnych rąk roboczych, oraz na kalkulacji handlowej zysku, a nawet spekulacyjnego wyzysku w związku z konsumcją.

Celem ułatwienia rozwoju cegielniarstwa polowego, wydana została wspomniana broszura w nakładzie 6.000 egzemplarzy, aby stać się przewodnikiem, informatorem i doradcą tych szerokich kół zainteresowanej ludności wiejskiej, dla której w pierwszym rzędzie jest przeznaczona.

Broszura ta jest do nabycia w Administracji Lub. Dziennika Wojewódzkiego w Lublinie, ul. Niecała Nr. 14.

Cena 1 egz. wynosi 2 zł .50 gr., przy zamówieniu 10 egz. Urząd Wojewódzki udziela 20% rabatu, zaś od 50 egz. począwszy — 30% opustu.

NAJSPRAWNIEJSZA PATENTOWA MAŁA MIĘSZARKA BETONOWA

NEOROLL

Allgemeine-Baumaschinenges. m. b. H.
Wien VIII/2.

Generalne zastępstwo na Polskę:
ING. JÓZEF WEINGRÜN
Kraków, Groble 19.

ZAŁOŻONE W 1926 R.

KONCESJONOWANE PRZEZ MINISTERSTWO
W. R. i O. P.

dwuletnie wieczorne, PIERWSZE W POLSCE

Żeńskie Kursy Techniczne Ż. K. T.

(ARCHITEKTONICZNO-DROGOWO-WODNE)

w Warszawie, Hoża 88, I-sze piętro (dawniej Wspólna 81)
rozpoczynają w r. szk. 1929/30 czwarty rok istnienia.

Celem Kursów jest danie słuchaczkom wiadomości potrzebnych do pełnienia czynności pomocniczych techników w biurach: architektonicznych, budowlanych, drogowych (kolejowych) i wodnych (meljoracyjnych), prywatnych, samorządowych i państwowych przy opracowaniu szczegółów konstrukcji.

Do wstąpienia na Kursy potrzebne jest świadectwo ukończenia VI klas szkoły średniej ogólnokształcącej.

Institucje prywatne i samorządowe zwracają za córki swych urzędników opłatę za naukę w całości, państwowe w części.

Słuchaczki korzystają z 50-cio procentowej zniżki kolejowej.

Zamiejscowe słuchaczki mogą być umieszczane w bursach.

Na terenie Ż. K. T. istnieją organizacje szkolne: Towarzystwo Samopomocy Słuchaczek i Koło Absolwentek Ż. K. T., Zespół Śpiewaczy i Patronat.

Doroczny Zjazd Członkiń Absolwentek Ż. K. T. odbędzie się w sobotę 22 czerwca.

Informacje, zapisy do 30 czerwca i od 15 sierpnia r. b. wyłącznie od 5 — 6 wiecz.

Sekretariat Ż. K. T. przyjmuje zgłoszenia wolnych praktyk dla słuchaczek i posad dla absolwentek Ż. K. T.

POPIERAJCIE KRAJOWY PRZEMYSŁ I HANDEL

Powołujcie się na ogłoszenia w „Polskim Przemysle Budowlanym“

SPIS FIRM WEDŁUG BRANŻ

ogłaszających się w niniejszym zeszycie „Polskiego Przemysłu Budowlanego“.

ARCHITEKCI.

WŁADYSŁAW SZMYT

Architekt - budowniczy

Poznań, ul. Prusa, nr. 19. Telefon 68-97. 56

ARCHITEKTONICZNE BIURA.

Biuro Architektoniczne

HENRYK STANKIEWICZ I BOHDAN NOWAK

inżynierowie - architekci

Warszawa, ul. Św. Barbary 12, m. 4, tel. 304-88. 55

BETONIARKI.

BUDOWA GMACHU POCZTY W GDYNI

WSZYSTKIE
MASZYNY DO
ZMECHA-
NIZOWANIA
BUDOWY:

**Betoniarki
Wciągi
Wózki
Wapniarki
Maszyny
do stropów
Żorawie
Taczki**

dostarczyła:

**FABRYKA
MASZYN**

RZEWUSKI i S-ka

Sp. Akc.

WARSZAWA, ORDYNACKA 7,
TELEFON 28-17 i 28-95 42

BLACHA.

Biuro Rozdzielcze Zjednoczonych Polskich Walcowni Blachy

Cynkowej w Katowicach ul. Marjańska 11.

Gepner A., Warszawa, Grzybowska Nr. 27.

Pappe J., Sp-cy, Warszawa, Graniczna 4

BLACHARSKIE WYROBY.

ZAKŁADY MECHANICZNE WYROBÓW
BLACHARSKICH

LUDWIK BALINSKI & LEON FIUTOWSKI

Sp. z o. o.

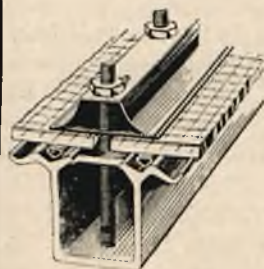
BRUKARSTWO.

ZRZESZENIE BRUKARZY Sp. z o. o.

Warszawa, Solec 20 b, telefon 45-99.

Wytwórnia płyt betonowych i rur do kanalizacji telefonicznej. Wszelkie roboty brukarskie. Układanie kabli elektrycznych 19

BUDOWLANE MATERJAŁY

„WEMA“

POLSKA FABRYKA
DACHÓW SZKLANYCH

BEZ KITU

Sp. z o. p. RUDA - ŚL.

PRZEDSTAWICIELSTWA.:

Główne: Inż. K. Engelman, Łódź, Ogrodowa 17, Tel 421

Warszawa: Inż. Szalkowski, Św. Krzyska 28 m. 16 tel. 13-57; Królewska Huta: L. Förster, ul. Stawowa 5.

Tarnów: „Vitrum“, Fabryczny skład szkła, ul. Krakowska 2, 38

PLYTKI TERAKOTOWE **ALBERT KARP**
GLAZUROWANE
KAFLE
INŻYNIER
WARZAWA WILCZA 54
STALE NA SKŁADZIE
TEL. 172-47.

CEGLĘ maszynową iłłówkę — oddaje jeszcze po cenach konkurencyjnych

Cegielnia parowa A. KRYSIŃSKA, Ostrów Wkp

BUDOWLANE PRZEDSIĘBIORSTWA

OTTO BERNDT

Przedsiębiorstwo Budowlane Inowrocław, Toruńska

Karstens Maurycy, Warszawa, Koszykowa 7.

Kłóś Dr. Czesław, Warszawa, Smolna 10.

Kobusz Ludomir Z. i S-ka, sp. o. o., Warszawa, ul. Bracka 17.

**BIURO PRZEMYSŁOWO - BUDOWLANE
S. PRONASZKO I R. ŚOBIESZEK**

WARSZAWA, 6-to Krzyska Nr. 25, tel. Nr. 426-72, 426-74
Wykonywa wszelkie roboty w zakresie budownictwa wchodzące. 10

**PRZEDSIĘBIORSTWO INŻYNIERYJNO - BUDOWLANE
JAN TARCZEWSKI I S-KA** 13

Spółka z ogran. odpow.
WARSZAWA, ELEKTORALNA Nr. 28. TEL. 209-09.

Technika i Budowa, Warszawa.

WARSZAWSKIE PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWLANE
Spółka Akcyjna
WARSZAWA, Hoża 9, tel. Nr. 322-89 i 303-32. 11

„Żelazo-Beton“, Warszawa, Żórawia 11

BUDOWNICZOWIE

SYLWIN KOSCIELNY
Budowniczy.
INOWROCLAW, ul. Przypadek Nr. 1 40

STANISŁAW TRAWCZYŃSKI
Budowniczy.
Konstrukcje żelazo-betonowe, Fundamentacje,
Pale żelbetonowe, Kafary parowe.
Specjalność: Słupy oświetleniowe.
POZNAN, Św. Jerzego 8 — 10, Tel. 1008. 60

WŁADYSŁAW URBANIAK
Budowniczy
Przedsiębiorstwo robót inżynierskich. Tartak parowy i fabryka wyrobów z drzewa
Poznań, Droga Dębińska 10 (ook. białka „Sokoła“). Tel. 3354. 54

CEGIELNIE

**MECHANICZNA CEGIELNIA
DĄBRÓWKA WILLANOWSKA**
poczta Warszawa, Nowy Świat 18.
tel. 117-00.
tel. w fabryce: 2 podmiejska.
p. Piaseczno.

CEGIELNIA MECHANICZNA RĘCZNA
Fabryka cegły maszynowej, sufitowej, dziurawki,
ręcznej, oraz sączków drenarskich.
RUDOLF GRUHN 58
KALISZ, skrzynka poczt. Nr. 47.

R. Maniewski Poznań w. 6.
Budowniczy
Cegielnia Parowa, Oborniki 51

CEGIELNI BUDOWA

Brodzic-Lipiński A., inż., Warszawa, Wilcza 62.
Eisenwerk Weserhütte Akt. - Ges. Bad Oeynhausien i W.

CEGLARSKIE MASZYNY

Brodzic-Lipiński A., inż., Warszawa, Wilcza 62.
Eisenwerk Weserhütte Akt. - Ges. Bad Oeynhausien i W.

CEGLA.

Biuro Sprzedaży Cegły i Dachówek
Miejscowych Cegielń w żywcu.

CZERPAKI

B-cia Jenike, Warszawa.
Eisenwerk Weserhütte Akt. - Ges. Bad Oeynhausien i W.

DACHÓWKA.

Biuro Sprzedaży Cegły i Dachówek
Miejscowych Cegielń w żywcu.

DRZWICZKI HERMETYCZNE DO PIECÓW I KUCHEN

PIOTR LAWACZ I S-WIE W KONSKICH
ODDZIAŁY: Warszawa, Senatorska 10, tel. 202-54,
Łódź, Sienkiewicza 30. 9

FOTOGRAFJE.

Już czas zamawiać zdjęcia eksponatów na Powszechną
Wystawę w Poznaniu u fotografa specjalisty,
JANA MALARSKIEGO,
Warszawa, Chmielna 10, tel. 224-20, vis á vis
Kino — „PALACE“.

HYDRAULICZNE ZAKŁADY.

Zakłady Hydrauliczne
JÓZEF KOSSOWSKI
WARSZAWA, Foksal 15. Nowy-Świat 24. tel. 403-49.
Specjalność: kanalizacja, wodociągi, centralne ogrzewanie.
100

INSPEKTA

Höntschi i S-ka.

s. z o. p.

Poznań - Rataje 102
Budowa cieplarni, urządzeń
ogrzewalnych, kotłów oraz
ogrodów zimowych. Inspekta 43

INSTALACJE ELEKTRYCZNE

Zygadlo S. i Legotke W., inżynierowie, Warszawa, ul. Mar-
szałkowska 72.

INSTALACYJNO - TECHNICZNE BIURA.

S. DOMAŃSKI i S-KA
Koncesjonowane Biuro Instalacyjno - Techniczne.
Kanalizacja, ogrzewania centralne i przyłączenie do sie-
ci kanałów miejskich.
Łódź, ul. Piotrkowska Nr. 17, lub Zachodnia Nr. 52,
telefon 3-15. 96

KANALIZACJE, WODOCIĄGI I OGRZEWANIA CENTRALNE

„C E B E O“ Centralne Biuro Sprzedaży Odlewów
Ogrzewalnych Sp. z ogr. odp.
Warszawa, Al. Jerozolimskie Nr. 105, telefon 515-88
20

JANCZEWSKI I FREYMARK

WARSZAWA, Mokotowska Nr. 49, telefon Nr. 510-54.
Specjalność: Armatura do instalacji wodociągowych, ką-
pielowych i ogrzewań centralnych. 48

Tomaszewski Wacław i S-ka, inż., Warszawa, Mazowiecka 10
Zajązkowski, Szewczykowski i S-ka, inżynierowie, Warsza-
wa, ul. Śliska 9.

BIURO INSTALACYJNO-TECHNICZNE
Inżyniera **CZESŁAWA ZARZECKIEGO**
WARSZAWA, Wilcza 43. Telefon 413-43. 14

KASTOR, środek przeciw wilgoci.

Hydrofluże „Kastor“, Karstens Maurycy, Warszawa, Koszyko-
wa 7.

KOMINÓW BUDOWA.

Przedsiębiorstwo dla budowli fabrycznych, Sp. z o. p., Kra-
ków, ul. Wolska 24.

Górnośląskie Towarzystwo Przemysłowe, Warszawa
Al. Sewerynow 3.

KONKURS

Magistrat m. Włodzimierza ogłasza konkurs na stanowisko architekta miejskiego z poborami według VII grupy uposażeń urzędników państwowych, oraz dodatek budowlany 250 złotych miesięcznie.

Wymagane jest:

- 1) Dyplom Inżyniera Architekta,
- 2) Zezwolenie Ministerstwa Robót Publicznych na prawo prowadzenia robót budowlanych.

Do oferty dołączyć należy:

- 1) Dowody odbytych studjów,
- 2) Zaświadczenie M. R. P.
- 3) Dowód obywatelstwa polskiego,
- 4) Własnoręcznie napisany życiorys.

Ponadto w ofertach należy powołać się na referencje 2-ch osób, zajmujących wyższe stanowiska

Oferty nadsyłać należy do Magistratu w terminie do dnia 1 lipca 1929 roku.

Posada do objęcia niezwłocznie po rozstrzygnięciu konkursu.

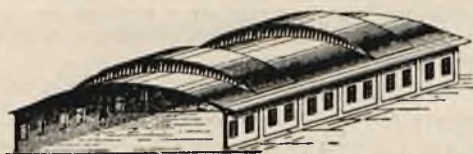
Sekretarz:

(—) Jabłoński

Burmistrz:

() St. Żurkowski.

KONSTRUKCJE ŻELAZNE

50

„PEDAB” S-ka z o. o.

w Warszawie, Obrońców 21, tel 508-18,

wykonuje: dachy deskowe syst. inż. Brody dla dużych rozpiętości, oferty i projekty na żądanie
Dostarcza: wszelkie maszyny budowlane, konstrukcje żelazne, okucia do drzwi i okien, oraz siatki „Rabitz” dla robót betonowych i wszelkich innych celów.

LAMPY NAFTOWO-ŻAROWE

„POLMET”, S. A. Biuro Sprzedaży
Warszawa, pl. Dąbrowskiego 2, tel. 123-99
(patrz — Oświetlenie).

36

MASZYNY CERAMICZNE

Eisenwerk Weserhütte Akt. - Ges. Bad Oeynhausien i W.

MASZYNY DO DACHÓWEK

Gaspary dr. et. C-o, Markranstadt.
Eisenwerk Weserhütte Akt. - Ges. Bad Oeynhausien i W.

METALE.

A. Gepner, Warszawa, Grzybowska 27.

MULTIPLIKATOR OGRZEWANIA.

Kłobukowski W. P., Dr. i S-ka, Warszawa.

OGŁOSZENIA

Ogłoszenie

KONKURSU ARCHITEKTONICZNEGO.

Urząd Budowy Gmachów Państwowych w m. st. Warszawie ogłasza publiczny konkurs architektoniczny dla Architektów obywateli Rzplitej Polskiej na wykonanie projektu gmachu Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie.

Warunki konkursu i program oraz plan sytuacyjny otrzymać można w Kancelarii Urzędu Budowy Gmachów Państwowych w Warszawie przy ul. Długiej Nr. 50 — II piętro — od dnia 30 kwietnia 1929 r., w godz. między 10-tą i 14-tą.

W Krakowie, Lwowie, Poznaniu, Łodzi i Wilnie otrzymać można wyżej wymienione załączniki w miejscowych Kolach Architektów.

Kierownik

Urzędu Budowy Gmachów Państw.

w m. st. Warszawie.

(—) T. Szanior.

OGŁOSZENIE

W związku z ogłoszeniem konkursu architektonicznego na projekt gmachu Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie, Urząd Budowy Gmachów Państwowych w m. st. Warszawie zawiadamia P.P. Architektów, którzy otrzymali już program i warunki na wyżej wymieniony konkurs, iż decyzją Min. Rob. Publ. zostało skreślone w programie na stronie 12-iej w p. 2-im następujące zdanie: „Nagrody powyższe wypłacone zostaną, o ile na konkurs będzie nadesłanych nie mniej niż 10 prac”.

Kierownik

Urzędu Budowy Gmachów Państw.

w m. st. Warszawie

(—) S. Tomorowicz.

Ogłoszenie

KONKURSU ARCHITEKTONICZNEGO

Urząd Budowy Gmachów Państwowych w m. st. Warszawie ogłasza konkurs publiczny architektoniczny dla architektów obywateli Rzplitej Polskiej na wykonanie projektu gmachu Najwyższej Izby Kontroli Państwa w Warszawie.

Warunki konkursu i program oraz plan sytuacyjny otrzymać można w kancelarii Urzędu Budowy Gmachów Państwowych w Warszawie przy ulicy Długiej Nr. 50 — II piętro — od dnia 15 maja 1929 roku w godz. między 10-tą a 14-tą.

W Krakowie, Lwowie, Poznaniu, Łodzi i Wilnie otrzymać można wyżej wymienione programy i załączniki w miejscowych Kolach Architektów.

Kierownik

Urzędu Budowy Gmachów Państw.

w m. st. Warszawie.

(—) S. Tomorowicz.

MINISTERSTWO ROBÓT PUBLICZNYCH
DEPARTAMENT BUDOWLANY
L. Dz. III - 1271/29.

K O N K U R S

Ministerstwo Robót Publicznych niniejszem ogłasza konkurs na opracowanie typów mieszkań w domach o czterech kondygnacjach (parteru i trzech pięter) przy zabudowaniu nowych dzielnic miasta.

Materiał do budowy może być użyty dowolny. Dom ma być ogniotrwały.

Typy mieszkań mają być następujące:

- 1) mieszkanie jednopokojowe o powierzchni użytkowej nie przewyższającej 35 m.², przyczem w mieszkaniach tych należy przewidzieć kuchnię ze śpiżarką, a przynajmniej szafką śpiżarnianą,
- 2) mieszkania dwupokojowe z kuchnią, śpiżarką, a przynajmniej szafką, o łącznej powierzchni użytkowej nie przekraczającej 55 m.²,
- 3) mieszkania trzypokojowe z kuchnią, śpiżarką, a przynajmniej szafką śpiżarnianą, o łącznej powierzchni użytkowej nie przewyższającej 80 m.², zawierające prócz tego pokój, albo niszę, względnie osobne miejsce dla służącej,
- 4) prócz mieszkań jedno, dwu i trzypokojowych z kuchniami, należy przewidzieć szereg lokali jednoizbowych, dla pojedynczych osób, w których zostanie pomieszczony trzon kuchenny; powierzchnia takiego lokalu nie może przewyższać 25 m.²

Z każdego mieszkania musi być połączenie z klatką schodową.

Dla każdego samoistnego mieszkania należy przewidzieć potrzebne urządzenia sanitarne (W. C., wanny ewent. natryski, etc.) oraz komórki w piwnicach, zaś dla poszczególnych grup mieszkań odpowiednio umieszczone miejsca na pralnię do suszenia bielizny. Potrzebne będą ponadto ręcznie poruszane wyciągi dla węgla, drzewa etc. z piwnic na górne piętra.

Typy opisane pod 1, 2, 3 i 4, winny być zgrupowane w przedstawieniu graficznym oddzielnie w jeden zespół budowlany (budynek), w którym mieścić się będą mieszkania jednopokojowe (typ 1 i 4) i dwu oraz trzypokojowe (typ 2 i 3) we wzajemnych stosunku 60 : 20 : 20.

Niniejszy program przewiduje zabudowę bloków prostokątnych.

Projekty należy rozwiązywać przy następującym ustosunkowaniu frontu do stron światła:

- a) południowo - wschodnim i
- b) północno - zachodnim.

Projekty typów mieszkań od 1) do 4), należy wykonać w podziałce 1 : 100.

Projekty te winny być okotowane i uwidoczniać rozkład sprzętów oraz kwadraturę powierzchni każdej ubikacji i składać się z rzutów poziomych i przekrojów.

Projekt ogólnego ugrupowania (zespołu budowlanego) ma być wykonany w podziałce 1 : 200 i zawierać rzuty poziome, przekroje i elewacje.

W wypadku zastosowania nowych konstrukcji do projektów, należy dołączyć szczegół tych konstrukcji w podziałce 1 : 20, obliczenia statyczne, a w razie zastosowania nowych materiałów, należy dołączyć ich analizę cen.

Wysokość kondygnacji w świetle nie może przewyższać 3.15 m. łącznie ze stropami.

Do każdego rozwiązania należy dołączyć opis

techniczny, zawierający dokładne obliczenie stosunku do całkowitej zabudowanej powierzchni budynku;

- a) całkowitej powierzchni każdego mieszkania wraz z ubikacjami pomocniczymi,
- b) powierzchni użytkowej pokoi mieszkalnych,
- c) powierzchni użytkowej klatki schodowej (w rzucie poziomym),
- d) powierzchni przekroju konstrukcji pionowych (murów i ścian),
- e) stosunek powierzchni użytkowej pokoi mieszkalnych do powierzchni użytkowej ubikacji pomocniczych i kuchni.

W opisie technicznym należy uzasadnić wszystkie w projekcie zawarte okoliczności, wpływające na obniżenie kosztów wykonania budynku.

Konstrukcja stropów bezwarunkowo ogniotrwała.

Ogrzewanie przyjmuje się piecami.

Za 4 najlepsze prace wyznacza się następujące nagrody:

Nagroda pierwsza	15.000 zł.
" druga	10.000 zł.
" trzecia	8.000 zł.
" czwarta	5.000 zł.

Prócz powyższych nagród przewiduje się zakup 5 prac po 2.500 zł.

Sąd konkursowy może, wstrzymując ogólną sumę nagród, zaproponować inny ich podział, w każdym razie całkowita suma, przeznaczona na nagrody i zakupy, będzie wypłacona.

Nagrodzone i zakupione prace stają się własnością Ministerstwa Robót Publicznych, ponieważ celem konkursu jest uzyskanie rozwiązania najkorzystniejszego zużycia zabudowania powierzchni domu przy jaknajniższym koszcie przy urządzeniu małych mieszkań przy równoczesnym minimum kosztów budowy i utrzymania, przeto Sąd konkursowy będzie z tych punktów widzenia rozpatrywał nadesłane prace.

Skład Sądu Konkursowego stanowią:

- 2 delegaci Ministerstwa Robót Publicznych,
- 2 delegaci Banku Gospodarstwa Krajowego,
- 1 delegat Urzędu Budowy Gmachów Państwowych w m. st. Warszawie,

1 delegat Dyrekcji Robót Publicznych Województwa Warszawskiego.

Panowie: inż. arch. Rudolf Świerczyński, prof. Politechniki Warszawskiej inż. arch. Alfred Zacharzewicz, Radca Budownictwa, oraz inż. arch. Stanisław Brukalski.

Termin Konkursu upływa dnia 15 września 1929 r.

Prace niepodpisane będą nadsyłane do Ministerstwa Robót Publicznych w tekach z napisem „na konkurs tanich mieszkań” do dnia 15.IX. 1929 r. do godz. 12-ej w południe, prace pozamiejscowe winny nosić datę stempla pocztowego nie późniejszą niż 14.IX. Do każdej pracy należy załączyć zapieczętowaną kopertę, zawierającą: imię, nazwisko i adres autora.

Sąd Konkursowy odbędzie się 16 września b. r. i w dniach następujących.

Wyniki konkursu będą podane do publicznej wiadomości.

Podsekretarz Stanu.
(—) G ó r s k i.

OŚWIETLENIE

OŚWIETLENIE
 PLACÓW BUDOWY
 najlepsze i najtańsze zapomocą
LAMP-LATARŃ
 na'owo-żarowych syst. Kitsona i Polmet
 (od 300 — 1000 świec)
„POLMET” S. A.
 Biuro Sprzedaży, Warszawa, pl. Dąbrowskiego 2
 tel. 123-09
 Fabryka: Lwów, Nowej Rzeźni 25.

36

PIECE OPANCERZONE.

K. Szrajber. Warszawa, Grójecka Nr. 33.

PODŁOGI

PODŁOGI „LONZA” nieścieralne, nieprzepuszczalne,
 tanie, mogą być wykonane przez każdego dobrego
 murarza. Domieszkę dostarcza Biuro Techniczne

ALBERT KARP INŻYNIER

Warszawa, Wilcza 54, tel. 172-47.

49

PRZETARGI.

Do L.: III - 4521/Sa ex 1929.

Urząd Wojewódzki Stanisławowski.

Dyrekcja Robót Publicznych w Stanisławowie

ogłasza

PRZETARG PUBLICZNY

na wykonanie dwupiętrowego gmachu dla Zarządu Fun-
 duszu Bezrobocia w Stanisławowie, wraz z parterowym
 budynkiem oficynowym, przy ulicy Grunwaldzkiej (bocz-
 nej).

Termin złożenia ofert upływa dnia 7 czerwca 1929 r.
 o godz. 11-tej.

Szczegółowych informacji udziela w godzinach u-
 rządowych Oddział budowy Dyrekcji Robót Publicznych
 (gmach Sądu Okr. w Stanisławowie, ul. Bilińskiego Nr. 11
 III piętro, drzwi Nr. 132).

Dyrektor Robót Publicznych

w z. inż. T. Bauer.

ROBOTY ZIEMNE I BUDOWLANE

Wykonywa roboty Budowlane i Ziemne. Brukarskie
 dostawy szabru i kamieni WACŁAW BACZYŃSKI
 Warszawa, Wesola Nr. 4, tel. 33-58. 144

RUSZTOWANIA RUCHOME

Leon Suszycki, Gdynia, ul. Portowa 1.

RZEŹBIARSTWO I SZTUKATORSTWO

FRANCISZEK BOHM

Kamieniarstwo i Mechaniczna Obróbka Marmurów

Poznań, Łazarska 13, tel. 69-10.

39

SANITARNE URZĄDZENIA

Tow. Akc. Budowy Maszyn i Urządzeń Sanitarnych

DRZEWIECKI I JEZIORAŃSKI

CENTRALA: Warszawa, Al. Jerozolimskie 71.

12

SIATKI DRUCIANE.

„DRUTOWNIA — POZNAŃ”

dawn. R. Matuszewski i S-ka

Fabryka siatek i płotów drucianych.

Poznań. ul. św. Marcina 45a. Tel. 2401.

Siatki 4- i 6-kątne, tkaniny metalowe, rabcie i arfy.

Kompletne ogrodzenia.

73

STOPNIE

Szmidt Edm., Warszawa.

STUDNIE ARTEZYJSKIE

PRZEDSIĘBIORSTWO WIERTNICZE I ROBÓT
 GÓRNICZYCH

M. ŁEMPICKI

Spółka Akcyjna

WARSZAWA, Jerozolimskie 18, Tel.: 298-11 i 98-90.

SOSNOWIEC, Małachowskiego 26, Telefon 1-09. 1

TECHNICZNE BIURA.

FEILCHENFELD M. ST., inż.

Warszawa, Królewska 20, tel. 320-16, 290-19. 35

„Instalator”, Warszawa.

Inż. St. Maruszewski i S-ka. Warszawa, ul. Hoża 38 m. 1.

TOKARSKO - MECHANICZNE ZAKŁADY.

Zakład Mechaniczno - Tokarsko - Precyzyjny
 ANTONIEGO OBERMAJT

(b. pracownika firmy G. Gerlach)

Warszawa, ul. Kopernika Nr. 29.

Wykonywa wszelkie reperacje i obstalunki, wchodzące
 w zakres precyzyjnej mechaniki, oraz wszelkie instru-
 menty geodezyjne.

WALCE.

H. Koetz Nast., Sp. Akc., Mikołów (G. Śl.)

ZDUŃSKIE ZAKŁADY.

ZAKŁAD ZDUŃSKI

H. GARBACKIEGO

Łódź, ul. Zawadzka Nr. 18.

Buduje, przerabia i reperuje wszelkiego rodzaju piece
 i kuchnie.

*Wyżłobiarki ręczne
 i elektryczne do okuć drzwi i okien*

poleca

Inż. Miecz. Feilchenfeld

Warszawa, ul. Królewska 20.

320-16 — Tel. — 290-19.

Biuro Techniczne

INSTALATOR

E. BOBER-MILEWSKI i S-ka

(Zjednocz. Technicy).

Warszawa, ZARZĄD: Nowy-Świat 36, tel. 74-06. **MONTAŻ**
i **MAGAZYN:** Nowy-Świat 34, tel. 264-98. **SKŁADY:** Grójecka 60
(pos. własna)

Ogrzewanie centralne wszelkich systemów, przewietrzanie, kuchnie parowe, suszarnie, pralnie mechaniczne, dezynfekcje, kanalizacja, wodociągi, kąpiele, natryski, łaźnie, stacje biologiczne, pompy, filtry, zakłady lecznicze i t. p. urządzenia sanitarne. Nowe urządzenia, gruntowne reparacje, konserwacje, projekty — kosztorysy — plany — ekspertyzy.

WESERHÜTTE

CZERPANKI SZUFLOWE

na **SZYNACH** lub **GĄSIENICACH** napęd zapomocą
Maszyny parowej, Motoru elektrycznego lub **Diesla**
Eisenwerk WESERHÜTTE Akt. - Ges.

Bad - Oeynhausien i. W.

Gen. przed. B. Jastrzębski, Warszawa, Piłkna 52.
Tel. 284-19.

MISTRZ CIESIELSKI MIECZYŚŁAW KAMIŃSKI

ŁÓDŹ — RADOGOSZCZ ul. Kwiatkowskiego № 5.

Wykonywa wszelkie roboty wcho-
dzące w zakres budownictwa t. j. wille,
domy, odnawianie i remont fabryk,
posadzki dębowe i wszelkie roboty
drzewne.

Fabryka Kafli i Wyrobów Ceramicznych Inż. Bogusława Lenckiego

w **Janowie-Podlaskim:**

Fabryka egz. od 1830 r.

GŁÓWNY ZARZĄD: Brześć n/B., Jagiellońska 16, tel. 120
Fabryka posiada zapas kafli kwadrateli i berlińskich
i wykonywuje roboty zdunskie z własnych kafli, budo-
wę pieców własnymi zdunami.

Cenę liczy się od kafla w piecu łącznie z ustawieniem.
Fabryka wyrabia płytki polewane do wykładania ścian.
Zamówienia prosimy nadsyłać wcześniej, wobec dużego
zamówienia na piece i braku w Polsce wykwalifikowa-
nych zdunów.

Firma egz. od r. 1875.

Firma egz. od r. 1875.

ZAKŁADY STOLARSKIE L. GLOEH

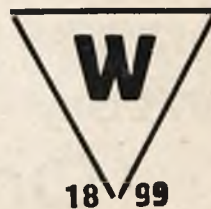
WARSZAWA, — PRAGA, UL. KOWIENSKA Nr. 5/7/9.

Telefony: 290-63 i 147-86.

WYKONUJĄ: stolarkę budowlaną, drzwi, okna, bramy, szalówkę, okładziny i t. p.
POSADZKA KLEPKOWA. SCHODY ZWYKŁE I OZDOBNE.
SPECJALNY DZIAŁ OBRÓBKII DRZEWA NA MASZYNACH
WŁASNA SUSZARNIA.

Buduje się tanio

przy użyciu

szybkosprawnej betoniarki Jaeger,

która miesza nie tylko

beton

lecz również i

zaprawę

Jedynie betoniarki Jaeger budowane na podstawie dziesięcioletniego doświadczenia dają gwarancję doskonałego mieszania. Wystrzegać się przeto naśladownictw! Proszę żądać prospektów.

JULJUSZ WEISS

Telefony: 2-59, 10-91, 10-92, 34-27, 51-38, 73-27.

KOLEJE POLNE, LEŚNE I FABRYCZNE — LWÓW

BIURA: ul. Potockiego 26. — SKŁADY: ul. Na Bajkach 3. 5.

Adres telegraficzny: Railweiss Lwów.

76

Towarzystwo Handlu Żelazem

J. P APPE Spółka Akcyjna

WARSZAWA

BIURO: Graniczna 4, tel. 45-70 i 45-91; SKŁADY: Wronia 8, tel. 145-37

ODDZIAŁ: Równe, Handlowa 3, tel. 2-46

**ŻELAZO HANDLOWE. BELKI ŻELAZNE
BLACHA, GWOŹDZIE, DRUT.**

3

PRZEDSIĘBIORSTWO Dla Budowli Fabrycznych

Spółka z ograniczoną poręką

Kraków, Wolska 29. Tel. № 43-96.

Projektowanie i budowa cegielń, fabryk dachówek, wapienników, cementowni, materiałów szamotowych, fajansowych i t. d. Budowa kominów fabrycznych. Podwyższanie i naprawa kominów bez przerwy w ruchu. Obmurowanie kotłów, parowych i destylacyjnych. Budowa generatorów i wszelkich zakładów przemysłowych.

Adres telegraficzny: ELSNERSKA KRAKÓW.

64

ZAKŁADY CERAMICZNE „PUSTELNIK”

SP. AKC.

dostarczają na dogodnych warunkach z własnych trzech fabryk w Pustelniku, Miłośnie i Żąbkach.

Dachówki żłobione i karpiove.

Dreny,

Kafie kolorowe i

Komplety piecove,

Cegłę.

Na żądanie przesyła się szczegółowe oferty i wycenienia.

Główny Zarząd w Warszawie, ul. Królewska 8, tel. 86-88.

45

WAŻNE DLA ŻELBETNIKÓW!!

Wzory Obliczeń Zakładów Żelbetowych

Dr. Czesława Kłosa

Wyczerpujący Komentarz do ostatnich przepisów rządowych,
Zwięzły Podręcznik dla obliczeń żelbetowych
Niezbędna siąga dla architektów, inżynierów, techników i t. p.

CENA 4,5 ZŁ.

SKŁAD GŁÓWNY:

W A R S Z A W A,

ul. Smolna 10, m. 7.

ŻELAZO-BETON

Sp. z ogr. odp.

Warszawa, Żórawia 11

telef.: Dyrekcji 60-24, Biura: 40-24 i 7-67.

Wykonywa wszelkie roboty, wchodzące w zakres budownictwa.

Zarząd Spółki
 Inżynierowie: **Wł. Kryński, W. Malinowski**
i W. Polkowski.

Fragment Ofic. Szkoły Inżyn.
 Budowa wykonana przez firmę „Żelazo-Beton“.

OBLICZENIA STATYCZNE**PROJEKTOWANIE****BUDOWLI INŻYNIERSKICH****W NAJSZERSZYM ZAKRESIE****INŻYNIER****WACŁAW****ŻENCZYKOWSKI****UL. GÓRNOŚLĄSKA 24 m. 3****W WARSZAWIE.**

DOSTAWA SZYBKA I AKURATNA.

Inż. ST. MARUSZEWSKI i S-ka

DOM TECHNICZNO-HANDLOWY

WARSZAWA

Zarząd: ul. Hoża 38 m 1. Tel. 62-59 i 159-22 Skład, ul. Puławska 20. Tel. 277-22

Dostarczają hurtowo i detalicznie z fabryk reprezentowanych:

Wapno suche i lasowane, Cement portlandzki, Gips,
 Papa, Smoła, Trzcina i Maty trzcinowe, Cegła zw-
 czana i ogniotrwała, Terrakota, Posadzka dębowa,
 Żelazo wszelkich profili
 oraz wszelkie materiały budowlane.

CENY KONKURENCYJNE

G. GERLACH — WARSZAWA

Ossolińskich 4. — — — — — Tamka 40.

poleca: Urządzenia Kreślarskie.

Cyrkle, Miary, Łaty

Aparat Kuhlmana

Dla budowy dróg i mostów: Teodolity, Niwelatory, Kierownice, Aparaty do badania mostów, Toromierze, Profiografy i t. p.

82

Marka ochronna

Biel Tytanowa „KRONOS” (TITANWEISS)

do malowania zewnętrznego i wewnętrznego przez swoją

**ośniewającą białość,
doskonałą zdolność barwiącą i pokrywającą,
nadzwyczajną wydajność,
zupelną światłotrwałość,
odporność na działanie siarkowodoru, paro-
wanie kwasów i wpływy atmosferyczne**

jest obecnie najwięcej używaną białą farbą, a w przyszłości będzie jedyną.
Pozwala się mieszać z wszystkimi innymi kolorami i białymi farbami, jest absolutnie nietrująca i lekka.
Powłoka farby z Bieli Tytanowej „KRONOS” nie pęka i nie złuszcza się.

Dokonana próba najlepiej przekona o wysokiej wartości tego pigmentu!

Do nabycia w składach farb i produktów chemicznych.

W razie nieotrzymania u swego dostawcy prosimy zwracać się po informacje do firmy

DOBROWOLSKI, FULDE i S-ka, Warszawa, Bielańska 16. Tel. 115-17, 72-81 i 23-83.

Adres telegraf. „Indigo” Warszawa.

105

Posadzki ksyrolitowe: jednowarstwowe, dwuwarstwowe, jedno lub kilkobarwne, warsztatowe ubijane oraz **Jastrzychy** skałodrzewne, pod posadzki dębowe, linoleum wykonane z najlepszych materiałów, **Stopnie** „Lastrico” i betonowe, parapety, solidne z gwarancją trwałości płyty chodnikowe, posadzki poleca

EDMUND SZMIDT Wytwórnia Wyrobów Betonowych i Ksyrolitowych

Warszawa, Grójecka 56. Tel. 328-39, 311-08.

28

BIURO URZĄDZEŃ ZDROWOTNYCH I OGRZEWAŃ CENTRALNYCH
P.F. WACŁAW TOMASZEWSKI i S-ka INŻYNIEROWIE

Urządzenia PRZYRODO-LECZNICZE Kanalizacja i wodociągi

Warszawa, Mazowiecka 10. Telefon 162-68.

27

POD PROTEKTORATEM
PANA MINISTRA ROBÓT PUBLICZNYCH I PANA MINISTRA KOMUNIKACJI
WYDANY ZOSTANIE

„Album Budownictwa Polskiego”

MONOGRAFJA PROPAGANDOWA NA POWSZECHNĄ WYSTAWĘ KRAJOWĄ W POZNANIU
W ILOŚCI

20.000 egzemplarzy,

O 200 STRONACH DUŻEJ ÓSEMKI. ZARÓWNO WYTWORNA SZATA ZEWNĘTRZNA WYDAWNICTWA, JAK WYSOKI POZIOM LITERACKI JEGO BOGATEJ TREŚCI, PRZY NADER PRZYSTĘPNEJ CENIE 5 ZŁ. ZA EGZEMPLARZ, ROKUJĄ MU NIEBYWAŁĄ POCZYTNOŚĆ, TEM WIĘCEJ, ŻE DLA ZAINTERESOWANIA GOŚCI ZAGRANICZNYCH WSTĘP OGÓLNY ORAZ STRESZCZENIA WSZYSTKICH ARTYKUŁÓW I OBJAŚNIENIA ILUSTRACJY „ALBUMU”, PODANE ZOSTANĄ W CZTERECH JĘZYKACH: POLSKIM, FRANCUSKIM, ANGIELSKIM I NIEMIECKIM.

JEDYNA SPOSOBNOŚĆ DLA P.P. ARCHITEKTÓW, BUDOWNICZYCH I PRZEDSIĘBIORCÓW BUDOWLANYCH DO SPOPULARYZOWANIA SWYCH BIUR, PRACOWNI I WYTWÓRNI! ŚPIESZCIE Z ZAMÓWIENIAMI NA

OGŁOSZENIA I ARTYKUŁY OPISOWE!

PRZYJMUJE ADMINISTRACJA

„POLSKIEGO PRZEMYSŁU BUDOWLANEGO”, WARSZAWA, WSPÓLNA 7.

EDMUND SZMIDT

Wytwórnia Wyrobów Betonowych i Ksylolitowych

W A R S Z A W A

Aleja Grójecka 56, tel. 328-39, 311-08.

.....

Co to jest Posadzka Ksylolitowa Azbestowo-Drzewna „KSYLOMENT“.

Pod nazwą podłóg ksylolitowych (azbestowo-drzewnych), wprowadzonych w budownictwie pod różnymi nazwami jak: Xylolit, Dolomit, Kronoment, Linolit, Ksyloment, Fama, Torgament, Paperolit, Terralith, Mineralit, Linotol, i t. d. rozumie się podłogę wykonaną z masy plastycznej która po wyschnięciu (stwardnieniu) posiada strukturę kamienia, wykazując jednocześnie wszystkie właściwości drzewa. Ksylolit otrzymuje się przez mieszanie roztworu chłorku magnezu z magnezylem mielonym, kaustycznym, palonym, dopełnionym domieszkami pochodzenia organicznego lub nieorganicznego. W skład domieszek przeważnie wchodzi: trociny drzewne, mączka drzewna, mączka korkowa, mączka azbestowa, azbest włóknisty, talk, mączka kamienna, (marmurowa) popiół torf, odpadki lnianego oleju, farby mineralne (oxydowe) i t. p.

Zalety podłóg ksylolitowych (azbestowo-drzewnych).

Podłogi ksylolitowe (azbestowo-drzewne) posiadają zalety kamiennych i drewnianych, nie wykazując przytem ich wad. Są ciepłe, elastyczne, bezwzględnie ogniotrwałe, wolne od grzyba, tłumią hałas, są trwałe, dają się łatwo i pewnie czyścić i posiadają powierzchnię jednolitą t. j. bez szpar.

Rodzaje podłóg ksylolitowych (azbestowo-drzewnych).

Podłogi-posadzki jedno lub wielobarwne dla pomieszczeń mieszkalnych, szpitali, teatrów, biur i t. p. wykonuje się w gatunku jednowarstwowym, grubości 12—13 mm, oraz dwuwarstwowym, grubości 20—25 mm. Wzdłuż ścian posadzka może być zakończona listwą przyścienną wysokości 5—10 cm., stanowiącą dalsze przedłużenie posadzki.

Podłogi ubijane, fabryczne (jastychy) dla warsztatów, tkalni, składów, fabryk tytoniowych, prochowni i t. p. wykonuje się w jednej warstwie grubości 15—20 mm. koloru naturalnego. Podłoga taka jest odporna na oleje oraz trwałą przy ruchu wózków ciężarowych.

Podłóża pod linoleum grubości 15—20 mm. Dzięki elastyczności oraz brakowi bez szpar i równej, lecz dostatecznie szorstkiej powierzchni, do której zupełnie mocno przykleja się linoleum, zużycie tego ostatniego jest minimalne.

Podłóża pod posadzki dębowe Jastychy grubości 25—30 mm. Podłóża te posiadają następujące zalety 1) są bezwzględnie suche, 2) pozwalają przygwaździć posadzkę dębową, dzięki czemu mogą być użyte normalne płytki posadzkowe, 3) są ogniotrwałe, ciepłe i nie gniją, 4) tłumią szum i nie podlegają wpływom temperatury (kurczeniu).

Masa ksylolitowa nadaje się również doskonale do wykładania **nowych, lub wydeptanych stopni drewnianych, betonowych, lub kamiennych.**

Uwagi ogólne.

Podłogi drewniane, tak sosnowe jak i dębowe (parkiety) nie odpowiadają dzisiejszym wymaganiom higieny, a to z powodu posiadania niezliczonej ilości szpar, w których zbiera się kurz i brud, a który przy chodzeniu po podłodze unosi się w powietrze, a wraz z nim wszystkie zarazki, które następnie osiadają częściowo na podłodze, na ścianach i przedmiotach urządzenia wewnętrznego, oraz

wchłaniane są przy oddychaniu przez mieszkańców lokalu. Nawet przez częste mycie podłóg drewnianych i zachowaniu jaknajwiększej czystości nie sposób usunąć kurzu i brudu z szpar. Częste zaś mycie podłogi wodą, która następnie wsiąka w polepę, powoduje szybkie gnicie podłogi, co z kolei wywołuje często nieprzyjemny i szkodliwy zapach w mieszkaniu. Nawet impregnowanie drewnianych podłóg olejem pochodzenia organicznego, lub froterowanie nie usuwa kurzu, szkodliwego dla zdrowia, gdyż wskutek konstrukcji podłóg drewnianych znajdują się pod nimi wolne i puste miejsca, sprzyjające gnieźdzeniu się wszelkiego rodzaju brudu, robactwa i t. p.

Warunkom higienicznym i konstrukcyjnym odpowiadają tylko posadzki asfaltowe, mozaikowe (kamienne), terrakotowe i ksyłolitowe (azbestowo-drewnne). Pierwsze jednak nie wszędzie mogą być zastosowane z powodu swej twardości i złej izolacji. Wiadomym jest, iż dłuższe chodzenie lub przebywanie na podłodze kamiennej bardzo ujemnie wpływa na zdrowotność nóg. Dlatego też podłogi te bywają jedynie stosowane tam, gdzie ludzie przebywają tylko dorywczo.

Z całą świadomością i pewnością natomiast można stwierdzić, że podłogi ksyłolitowe (azbestowo-drewnne) odpowiadają wszystkim warunkom konstrukcyjnym, zdrowotnym i higienicznym gdyż:

stanowią konstrukcyjnie wraz z podłożem lub sufitem jedną szczelną i twardą warstwę, nie ma zatem żadnych pustych przestrzeni, które sprzyjają rozwojowi brudu i robactwa.

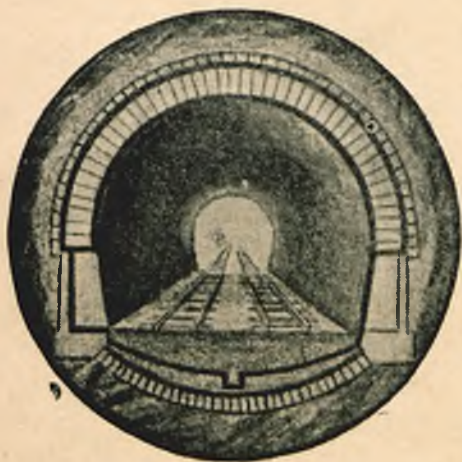
Posadzki ksyłolitowe wykonuje się po ukończeniu wszystkich robót budowlanych, instalacyjnych i malarskich by uniknąć uszkodzeniu i ewentualnemu zanieczyszczeniu przez przedwczesne użycie.

Nagrodzony złotym medalem na Wystawie Budowlanej VI Targów Wschodnich
we Lwowie 1926 roku

HYDROFUGE „CASTOR“

Zabezpiecza od wilgoci

przeciekania, wstrzymuje ciśnienie WODY we wszystkich przypadkach, jako to: izolacji rezerwoarów, murów, kanałów, basenów, tuneli, tarasów, fasad, szczytów i fundamentów.

HYDROFUGE „CASTOR“
dodaje się do zaprawy cementowej.

W LONDYNIE

przy placu PICCADILLY CIRKUS największa z istniejących
kolej podziemna została uszczelniona HYDROFUGE CASTOREM

Posiada na składzie:

**Przedsiębiorstwo Budowlane
MAURYCY KARSTENS**

SPRZEDAŻ: w Warszawie: ul. Koszykowa Nr. 7. Telefon Nr. 27-95, w Krakowie: Biuro CASTOR, Kleparz
Nr. 5. Telefon 2-18, w Katowicach: inż. Kazimierz Wretowski, Gen. Zajęczka Nr. 19, tel. 14-15,
w Poznaniu, Tow. Akc. „MATERJAŁ BUDOWLANY“, Sew. Mielżyńskiego Nr. 23, tel. 29-76 i 38-74

21

BIURO SPRZEDAŻY CEGŁY i DACHÓWEK Miejscowych Cegielń w Żywcu (Małopolska)

P O L E C A:

pierwszorzędnych jakości wyroby tutejszych cegielń, a to:
cegłę maszynową formatu polskiego, górnośląskiego, szamotową, dachówkę karpiówkę, dreny różnych wielkości po cenach bardzo przystępnych i na dogodnych warunkach płatności.

Prosimy żądać ofert i próbek.

71

**DOM HANDLOWY
A. GEPNER**

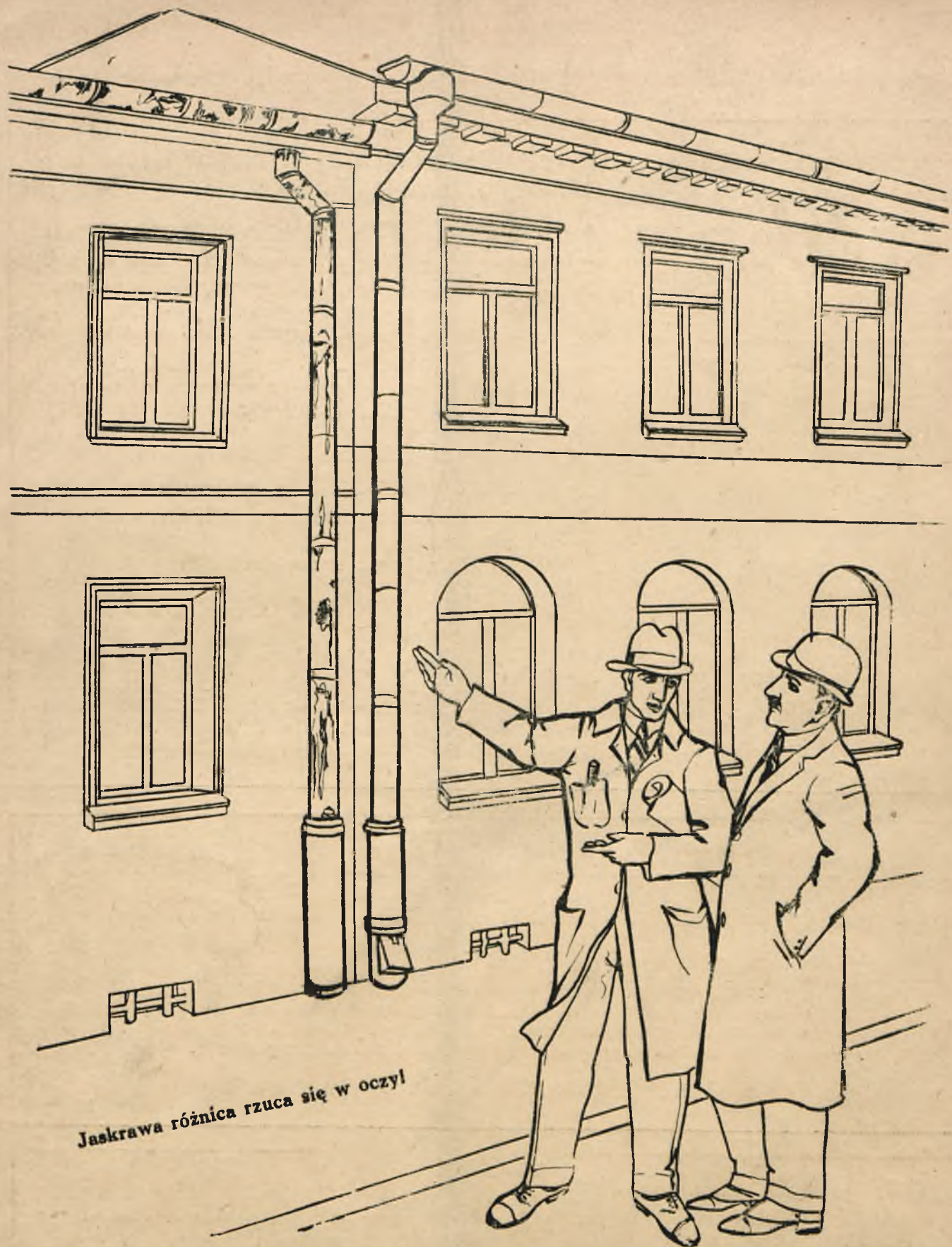
Warszawa, Grzybowska 27.

METALE

Cyna, antymon, cynk, blacha cynkowa oraz blacha pocynkowana, miedź, blacha miedziana, aluminium, blacha aluminiowa, blacha biała (pocynkowana), blacha cienka czarna angielska, ołów, blacha ołowiana, blacha mosiężna, rury, pręty, druty miedziane, mosiężne, aluminiowe, ołowiane, rury żelazne, obciążane mosiądzem. Zakup i sprzedaż starych metali oraz zmian na nowe.

Telefony: 90-27, 55-25.

31

Jaskrawa różnica rzuca się w oczy!

Z czystego cynku zrobiona rynna nie doznaje żadnych zmian od dziesiątek lat.
Jedynym materiałem, nadającym się do wyrobu rynien długotrwałych i wytrzymałych oraz do krycia dachów, jest
CZYSTA BLACHA CYNKOWA

Informacji udziela:
**BIURO ROZDZIELCZE ZJEDNOCZONYCH POLSKICH WALCOWNI BLACHY CYNKOWEJ
w KATOWICACH, ul. MARJACKA 11.**